785. Akik azzal az ürüggyel üldöznek egy filozófust, hogy tanai veszedelmesek lehetnek a közönségre, éppoly értelmetlenek, mint azok, akik attól félnének, hogy az algebra tanulmányozása megdrágítja a kenyeret a piacon.

786. Hogy befelé a vakok is látnak, hogy odabent ők is felépítik maguknak a külvilág mását, ha kissé tökéletlenül is, a maga gyerekeszével nem is kétlette.

787. Történelmünk utolsó másfél századában tettek szert arra a tapasztalatra, miszerint kizárólag a közös tulajdonság óvhatja meg őket bármilyen egyéni ostobaságtól; ha tehát egyéni tudásukat nem osztják meg egymás között, akkor közösen sem követhetnek el olyan ostobaságot, ami által meggyűlhetne a bajuk egymással, avagy másokkal.

788. Ha az író saját körét s a társaságot, melyben született, növekedett és él, nem ismeri; ha arról magának bizonyos egyoldalú, beteges fogalmat alkotott, s az embereket e fogalom szerint vezeti az olvasó elé: véleményünk szerint éppen oly hibát követ el, mint amaz angol turista, ki pár vörös hajú nővel találkozván, azt írta, hogy azon országban a nőknek mind vörös hajuk van.

789. Amit az iskolában tanultunk, annak legnagyobb részét elfelejtjük, de a hatás, melyet egy jó oktatási rendszer szellemi tehetségeinkre gyakorol, megmarad.

790. Ha mindenki azt gondolja rólam, hogy sikeres vagyok, akkor irigyem is bőséggel akad, de ha úgy vélekednek, hogy sikertelen vagyok, még a jónak hitt ismerőseimet is elveszíthetem.

791. Az angolszász világ legkedvesebb beszédtémája nemcsak azért lett az időjárás, mert az időről való elmélkedés olyan kevés műveltséget igényel, hogy mindenkinek büntetlenül járhat a szája, hanem azért is, mert akié a föld, csak annak fontos az idő.

792. Meg kell jegyezni, hogy még Istvánffy is, aki lelkesen és részletesen ismerteti Bécs ostromát és hősies védelmét, hangot ad annak a gyanújának, hogy Ibrahim fővezér, a kormány elnöke, szabotálta a hadműveleteket, elhanyagolta a tüzérséget, s általában mindent elkövetett, hogy a védelemnek könnyű dolga legyen.

793. Vannak elegen, kik nem állítják ugyan, de napi olvasmányuk német, francia, angol nyelvű, s elbájolva pl. a francia szellemességtől, büszkék, ha annak gyönge utánzóivá lehetnek.

794. Kiderült azonban, hogy Helena asszonyt, aki akár a macska, bárhogyan is fordult a sorsa, mindig a talpára esett, máris hívogatja valaki a házába mindenesnek, s ő félig-meddig már el is ígérkezett, mert sejtette, hogy minálunk nem sokáig lesz maradása.

795. Az idő rendkívül kedvező vala, s bár a hetek, melyeket utazásomra szántam, elteltek, s a vidéket, melyet ez ízben meglátogatni akartam, rég bejártam, nem határozhattam el magamat arra, hogy visszatérjek.

796. A Szilágyi-emléknél, ahol a pálya nagyon hirtelen fordul, a nő, amint kormányzott, a bot végével megütötte János halántékát.

797. Mi hajlandók vagyunk a historikusnak még a csodálatos dolgokat is elhinni, kivált, ha diplomákkal ostromolva sarokba szorítja hiedelmünket, de a drámaírónak csak azt hisszük el, mit a természet örök, kétségbe nem vonható törvényei szerint képes bebizonyítani; mást, ha mindjárt esküszik is, senki fiának nem fogunk elhinni.

798. Péter szerette volna, ha idén karácsonykor házasodnak össze, Kati viszont azt hajtogatta, hogy jobb lenne várni még egy-két évig, mert Péter fizetése nem túl magas, és így is sokszor két kézzel szórja a pénzt.

799. Az az író, akinek nincs érzéke igazság és igazságtalanság iránt, jobban tenné, ha az „Eminens Diákok Iskolájának" az Értesítőjét adná ki, mint hogy regényeket írjon.

800. Évmilliókat töltött az emberiség a földön, jégkorszakokat élt át, de hogy számok fogják uralni kései unokáit, hogy végül mindenki számol, csak hogy teljesen biztos dolgot mondjon olyasmiről, amiről senki sem tudja, hogy mi, azt már nem láthatták előre elődeink, hiszen már ők is káoszban éltek.

801. Ne legyen a népszínműíró kiváltságos poéta, s ne legyen a színpadra vitt paraszt egy daloló mese-alak, akkor nem lesz okunk panaszkodni a közönség megváltozott ízléséről.

802. Oly hatalmasnak hiszem én a népet, hogy ha felkel és összetart, a ropogva összerogyó ég boltozatait is képes fenntartani erős karjaival.

803. Bár valamennyi teremben, amelyen eddig áthaladtam, csukva volt az ablak, s még nehéz függönyök is fedték, látni való volt, hogy a légvonat valahol mégiscsak behatol a házba, mert a gyertyák lángja meg-megingott, mintha a szél fújna.

804. Elkezdett esni az eső, de mivel aki velem jött, nem hozott esernyőt, vissza kellett fordulnunk.

805. A kígyó, bárhogy vagdalják össze diribdarabra, él mindaddig, míg a napvilág rásüt; a politikai svihák pedig, bármily ép legyen, csak addig él, míg a nap rá nem világít.

806. Aki a hibákat, melyeket elkövetett, nagyon is megbánja, avval vigasztalhatja magát, hogy ha ezeket elkerülte volna, bizonyosan másokat és talán még nagyobbakat követett volna el.

807. Szindbád leemelte a koporsófedelet, elhelyezkedett a koporsóban, de mielőtt kényelmesen kinyújtózott volna, a koporsófedelet magára húzta.

808. Kitűnő emberek többnyire igen rossz néven veszik, ha kevesen osztoznak nézeteikben, s a többség mások után indul, pedig ha jól meggondolnák, be kellene látniuk, hogy ha mindenki osztoznék nézeteikben, s nem állnának máshol, mint az emberek többsége, nem volnának kitűnő emberek.

809. Minket már csak azért hallgattak ki, hogy a legaggályosabb lelkiismeretességgel járjanak el a vizsgálatban, és minden oldalról ellenőrizzék azt, amire már úgyis teljesen fény derült.

810. Föltették az első kérdést, és bár aki mellettem ült, folyton magában beszélt, sikerült egészen jól megfogalmaznom a választ.

811. Ha a sitten a nevelőtiszt behívat, azt vagy azért teszi, mert felkészít a másnapi fegyelmi tárgyalásra, vagy pedig, hogy megkérdezze, hogy ha szabadulok, hová megyek dolgozni.

812. Kirándulást tervezünk, ha azonban esik az eső, nem megyünk el.

813. Amikor azonban közelebb ért, látta, hogy nem a házak lángja az ott, hanem két hatalmas máglya a falu szélén.

814. És rájött, hogy fájdalmasan esik megszokni a gondolatot, hogy azért a kislányért egyszer csak érte jön valamelyik jókedvű fiatalúr, elviszi ebből a házból, s ő nem fogja hallani többé azt a kedves hangot, azt a szép, okos beszédet.

815. Ha választanom kellene a szépség és az igazság között, nem haboznék: a szépséget választanám, ugyanis bizonyos vagyok benne, hogy az még az igazságnál is nagyobb és mélyebb igazságot hordoz magában; sőt azt merem mondani, hogy ezen a világon csakis az az igaz, ami szép.

816. Hanem odahaza azután mégiscsak erőt vett rajtam a kétségbeesés, s mint akinek kedves halottja van, énelőttem is minden, amin csak megállott a tekintetem, újult erővel idézte fel azoknak az elmúlt időknek a képét, amikor még boldog s gyanútlan gyermek voltam, s apám szeretete megóvott az élet minden nyűgétől és rázkódtatásától.

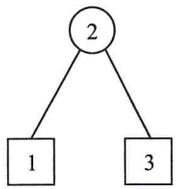
817. Munkám még mindig elevenen, erősen foglalkoztat, s érzelmeim megoszlanak az öröm és a sajnálkozás között – örülök, hogy hosszú távú terveimet véghezvittem, és sajnálom, hogy meg kell válnom könyvem számos alakjától –, így most az a veszély fenyeget, hogy csak untatnám szeretett olvasóimat személyes vallomásaimmal és egyéni érzelmeimmel.

818. Önéletünkből kell tehát a regénynek vétetnie, ha célszerű akar lenni, hazai életünket ábrázolnia, hibáit mint erényeit viszonyainknak festenie beható tapintattal, s részleteit ügyesen lelepleznie.

819. Sajnálom, amikor eszembe jut, vagy amikor találkozom vele, mert csak sajnálni lehet, hogy egy ilyen colos öregember, aki még nem is lehetne szenilis, az utcán is morog magának, meg ha egyedül kiáll a balkonjukra, ott is csak monológokban elemezheti a helyzetét.

820. Szerkesszen többszörösen összetett mondatot a következő ábrák alapján:

a)

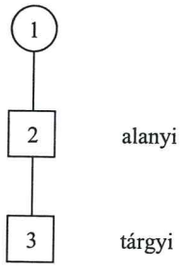

alanyi határozói

.....

.....

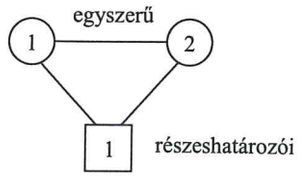
b)

1
2
alanyi
3
tárgyi

.....

.....

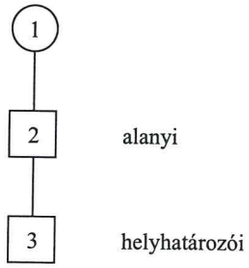
c)

egyszerű
1
2
1
részeshatározói

.....

.....

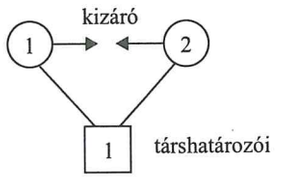
d)

1
2
alanyi
3
helyhatározói

.....

.....

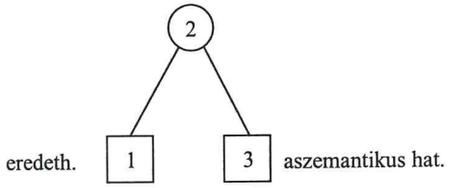
e)

kizáró
1
2
1
társhatározói

.....

.....

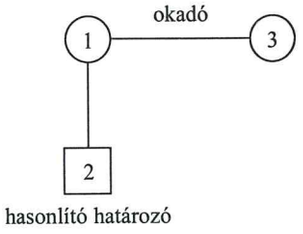
f)

2
eredeth.
1
3
aszemantikus hat.

.....

.....

g)

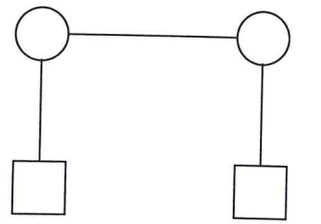

okadó
1
3
2
hasonlító határozó

.....

.....

821. Alkosson a megadott ábrának megfelelő mondatokat! A tagmondatok sorrendje tetszés szerinti, ezért a tagmondatok számát is be kell írni az ábrába!

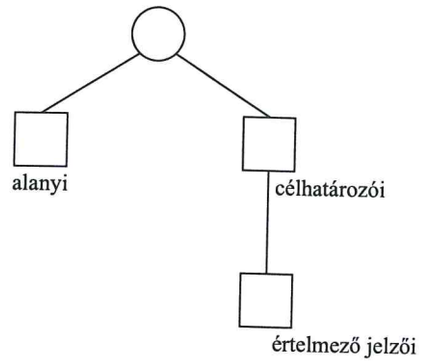
a)

.....

.....

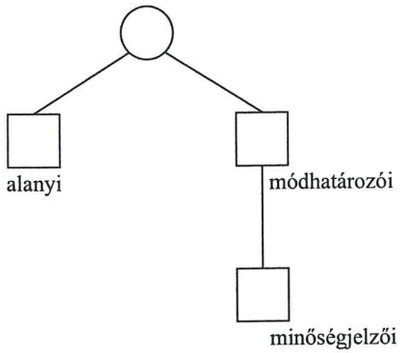
b)

.....

.....

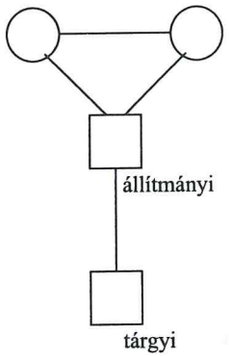
c)

.....

.....

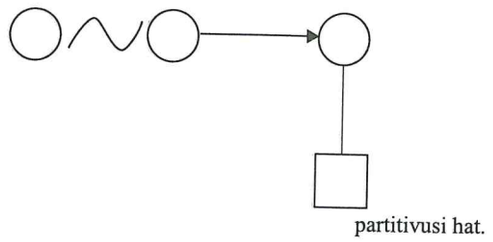
d)

.....

.....

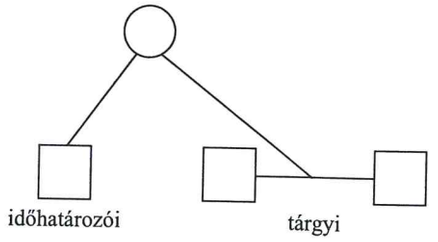
e)

partitivusi hat.

.....

.....

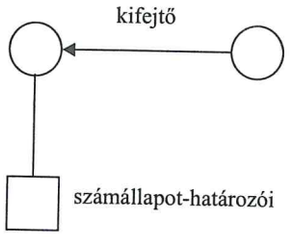
f)

időhatározói
tárgyi

.....

.....

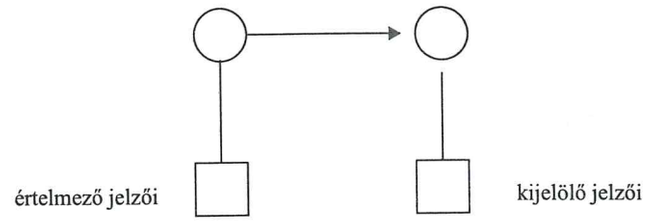
g)

kifejtő
számállapot-határozói

.....

.....

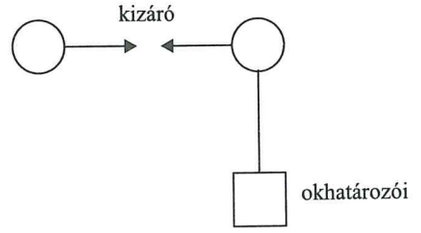
h)

értelmező jelzői
kijelölő jelzői

.....

.....

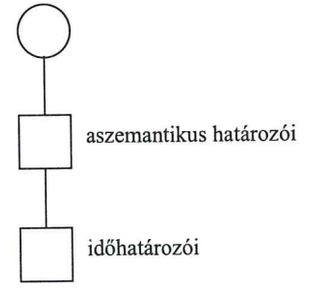
i)

kizáró
okhatározói

.....

.....

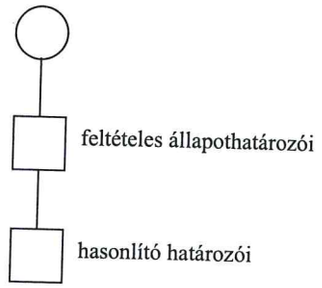
j)

aszemantikus határozói
időhatározói

.....

.....

k)

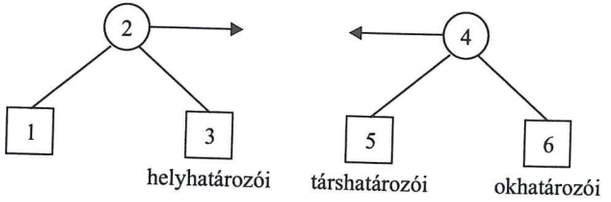

.....

.....

822. Készítsen az ábráknak megfelelő többszörösen összetett mondatokat!

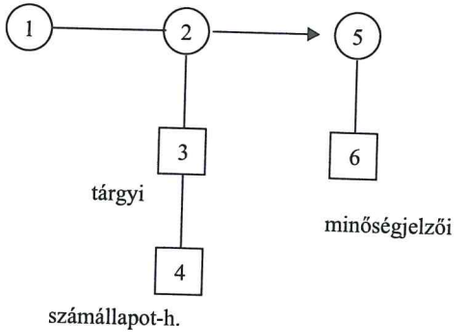
a)

.....

.....

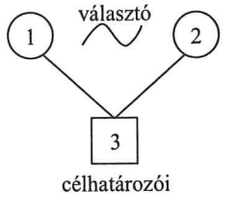
b)

.....

.....

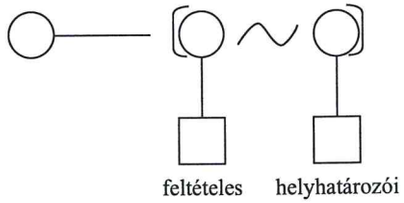
c)

.....

.....

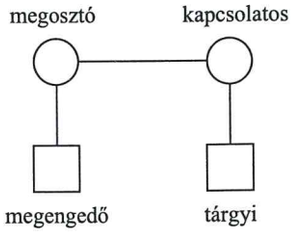
d)

.....

.....

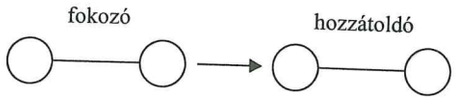
e)

.....

.....

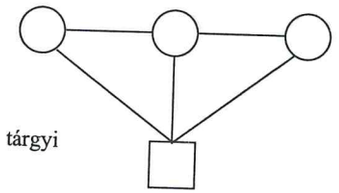
f)

.....

.....

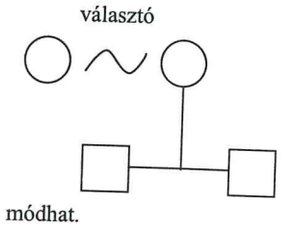
g)

.....

.....

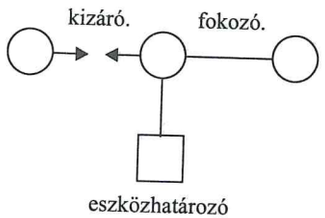
h)

.....

.....

i)

.....

.....

FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK, RENDSZEREZÉSEK

A következőben azokat a terminusokat, fogalmakat, illetőleg grammatikai rendszerezéseket soroljuk fel, melyek ismerete kötelező. A lista tájékoztató jellegű, címszerű felsorolás, azaz kitöltendő sorokat és megoldásokat nem találnak ebben a könyvben. Az egyes fogalmakhoz tartozó definíciókat és rendszerezéseket a Magyar grammatika (Nemzeti Tankönyvkiadó, 2000 és további kiadásai), valamint a Kis magyar grammatika (Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004 és további kiadásai) című tankönyvek megfelelő fejezeteiben találják meg.

Grammatikai rendszerezések

A nyelvi szintek rendszerezése
A szókapcsolatok rendszerezése
A morfémák osztályozása funkció szerint
A morfémák osztályozása nyitottság szerint
A morfémák osztályozása szabadság és kötöttség szerint
A morfémák osztályozása jelentések szerint
A morfémák osztályozása alakváltozatok szerint
Az alaktani grammatikai alapkategóriák összefoglalása
A tőtípusok rendszerezése
A toldalékmorfémák osztályozása a tőhöz képest elfoglalt hely szerint
A szófaji rendszer
Az alapszófajok osztályozása

A viszonyszók rendszere
A mondatszók csoportosítása
Az igenemek osztályozása
Az igetövek rendszerezése
Az igei paradigmák
A főnevek jelentés szerinti osztályozása
A melléknevek jelentés szerinti osztályozása
A névmások csoportosítása funkció és helyettesítő érték szerint
A névmások csoportosítása a referencia fajtája szerint
A névszótövek rendszere
A névszói paradigmák
A határozószók osztályozása a határozói körülmény típusa szerint
Az igenevek fajtái
A főnévi igenévi és az igei igenévi paradigma
A segédigék csoportosítása
A kötőszók rendszerezése logikai érték és hatókör szerint
A partikulák csoportjai
A névelőhasználat rendszerezése
A képzők csoportosítása produktivitás szerint
A képzők csoportosítása gyakoriság szerint
A képzők csoportosítása alak szerint
A képzők csoportosítása a szófajhoz való viszonyulás szerint
Az összetett szavak grammatikai rendszerezése
A ritkább szóalkotásmódok csoportjai
Az alárendelő szintagmák osztályozása alaptag szerint
Az alárendelő szintagmák osztályozása a bővítmény mondatrészszerepe szerint
Az alárendelő szintagmák osztályozása a bővítmény kötöttsége szerint
Az alárendelő szintagmák osztályozása jelöltség szerint
A mellérendelő szintagmák osztályozása
A szintagmacsoportok osztályozása
A mondatok szerkesztettség szerinti rendszerezése
A mondatfajták rendszere (típusok és jelölőelemek)
Az állítmányok csoportosítása szerkezet szerint
Az állítmányok csoportosítása jelentés szerint
Az alanyok csoportosítása szerkezet szerint
Az alanyok csoportosítása határozottság szerint
A tárgyak csoportosítása szerkezet szerint

A tárgyak csoportosítása határozottság szerint
A határozói értékű tárgyak fajtái
A határozók rendszere jelentés szerint
A határozók rendszerezése irányhármasság szerint
A határozók szerkezeti típusai
A jelzők fajtái
A jelzők szerkezeti felépítése
Az értelmező fajtái
Szerkezettípusok az egyszerű és az összetett mondatok határsávján
Az alárendelő mondatok rendszere
A sajátos jelentéstartalmú mondatok rendszerezése
A mellérendelő mondatok rendszerezése

Alapfogalmak, nyelvtani kategóriák

fonéma
morféma
lexéma
szóalak
szóelőfordulás
szószerkezet
morfológiai természetű szerkezet
szövegmondat
nyilatkozat
lexikális jelentés
grammatikai viszonyjelentés
szervetlenség
modális jelentés
affixum
prefixum
infixum
cirkumfixum
reduplikáció
előhangzó
disztribúció
disztribúciós elemzés
paradigma

alparadigma
alakkiegészüléses paradigma
hiányos paradigma
paradigmatikus érték
zéró morféma
automatikus morféma
egyedi kötött morféma
kötött morféma
szabad morféma
nyílt morfémaosztály
zárt morfémaosztály
kötött tőmorféma
potenciálisan szabad tőmorféma
relatíve szabad tőmorféma
szükségszerűen szabad tőmorféma
abszolút tő
relatív tő
passzív tő
szóalakzáró morféma
inflexiós morféma
rag
képzőszerű rag
jelmorféma
heterogén többesjel
képzőszerű jel
képző
általános jelentésű képző
automatikus képző
improduktív képző
produktív képző
derivációs morféma
jelszerű képző
ragszerű képző
szófajjelölő képző
szófajkötő képző
invariáns morféma
morfémavariáns
alakváltozat

alternáció
alternáns
egyalakúvá válás
fiktív tő
általános ragozás
hiányos ragozás
szabálytalan morfémaszerkezet
egyidejűség
szófaj
lexikai szófajiság
aktuális szófaj
lexikai szófajváltás
aktuális szófajváltás
kettős szófajúság
átmeneti szófajúság
grammatikai szófajiság
alanytalan ige
analitikus igealak
szintetikus igealak
aspektuális jelentés
igenem
kölcsönös ige
mediális ige
visszaható ige
viszonyító melléknév
névmási referencia
igei igenév
grammatikai viszonyszó
kopula
ragszerű viszonyszó
jelszerű viszonyszó
képzőszerű viszonyszó
mondatrészteremtő segédige
szóalakteremtő segédige
zéró kopula
funkcióige
ragvonzó névutó
névutómelléknév

egyhelyű kötőszó
kéthelyű kötőszó
mondatszó
interakciós mondatszó
összetett szó
alkalmi szóösszetétel
jelentéssűrítő szóösszetétel
többszörös szóösszetétel
álikerszó
ragszerű utótag
képzőszerű utótag
figura etymologica
betűszó
mozaikszó
szóösszevonás
elvonás
elemszilárdulás
ikerszó
szóhasadás
rövidülés
köznevesülés
népetimológia
szóösszerántás
állandó szókapcsolat
lexikalizálódás
szervetlen mondatrész
szómondat
alaptag
régens
vonzat
kötelező vonzat
vonzatstruktúra
kötött bővítmény
szabad bővítmény
egyeztetés
értelmi egyeztetés
határozottságbeli egyeztetés
halmozás

nyomósító ismétlés
nyílt szerkezetű mellérendelés
zárt szerkezetű mellérendelés
elliptikus szerkesztés
szintagmacsoport
szószerkezetbokor
szószerkezetsor
szószerkezetlánc
összetett mondatrész
analitikus állítmány
azonosító állítmány
kettős állítmány
fakultatív alany
halmozott alany
implicit alany
tapadásos alany
összetett alany
szerkezetszintű alany
eredménytárgy
iránytárgy
többszörös tárgy
határozói értékű tárgy
aszemantikus határozó
határozói irányhármasság
jelzői értékű határozó
hátravetett határozó
kettős határozó
komplex határozó
külső állapothatározó
összekapcsolt határozó
összetett határozó
összetett jelző
többszörös jelző
szerkezetes jelző
azonosító értelmező
részleges értelmező
tartalomváró főnév
főmondat

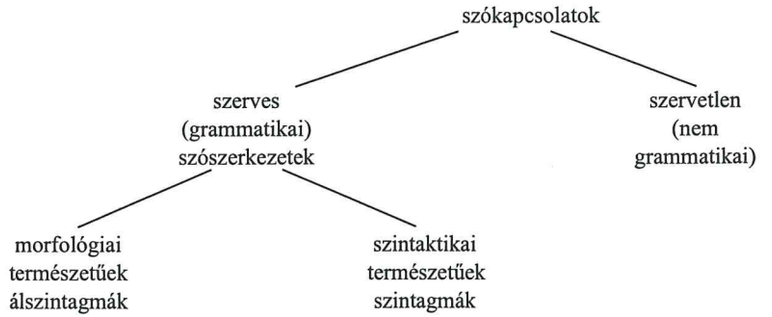
mellékmondat
bővített mondat
hiányos mondat
minimális mondat
tagolt mondat
tagolatlan mondat
mondatszint
szerkezetszint
mondatfajta
kirekesztő szórend
retorikai kérdés
utókérdés
összetett mondat
utalószó
szinttartó kötőszó
szintváltó kötőszó
mondatrészkifejtő alárendelő összetett mondat
nem mondatrészkifejtő alárendelő összetett mondat
tömbösödés
bevezető szó vagy mondatrészlet
módosító mondatrészlet
beékelődéses mondat
közbevetés
közbeékelés
mondatátszövődés

MEGOLDÁSOK

NYELVI SZINTEK

1. 1. a fonémák szintje, pl.: *p, ű;* 2. a morfémák szintje, pl.: *rész-, -tek;* 3. a lexémák szintje, pl.: *lámpa, jár;* 4. a szintagmák szintje, pl.: *megfogja a kanalat; kemény és erős;* 5. a mondatok szintje, pl.: *Elfogyott a fogkrém; Hű, de hideg van!*

2.

3. *A morfológiai szerkezet*: 1. egyik lexémája fogalomjelölő, a másik toldalékmorféma-értékű; 2. egyetlen egyszerű mondatrész szerepét tölti be; 3. toldalékos szóval azonos értékű. *A szintaktikai szerkezet:* 1. mindkét lexémája fogalomjelölő; 2. két mondatrész (alárendelő szintagma) vagy egy halmozott mondatrész (mellékrendelő szintagma) szerepét tölti be.

4. névutó, pl. *két fa között;* névutómelléknév, pl. *ajtón kívüli;* igekötő, pl. *megyek át;* segédige, pl. *fényképezni fog, tanár vagyok;* segédigenév: *okosabb lenni;* egyéb segédszavak: *tanár volta;* határozóvá tevő *mint*, pl. *mint pincér (jelent meg a fogadáson)*

5.

Szófajok	Képzőszerű	Jelszerű	Ragszerű
Segédige	fényes *volt*	bízni *fog*	–
Segédigenév	sápadt *lévén*	–	–
Segédszó	okos *volta*	megnéztem *volna*	–
Névutó	–	–	felhők *felett*
Névutómelléknév	a mezőn *túli*	–	–
Igekötő	(nem) hittem *el*	–	–
Határozóvá tevő *mint*	–	–	*mint* nevelő dolgozik

(A toldalékolható viszonyszók természetesen komplex jelentésűek, pl. az *erős voltam* segédigéje az idő- és a módjel, valamint a személyrag jelentését is tartalmazzák.)

6. három után, ette volna, kedves volt, megy el

7. *nyolc és fél:* egyszerű kapcsolatos mellérendelő szintagma; *sokkal több:* melléknévi alaptagú, fokhatározós alárendelő szintagma; *volt merszem:* igei alaptagú, alanyos alárendelő szintagma; *kicsi, de erős:* megszorító utótagú mellérendelő szintagma; *ott volt:* igei alaptagú, helyhatározós alárendelő szintagma

8. a futó, nem én, Márton is, csak az enyém

9. a) *partra érés:* főnévi alaptagú határozós alárendelő; *félig kész:* melléknévi alaptagú határozós alárendelő; *jogellenes, tehát büntetendő:* következtető mellérendelő; b) *alig elégséges:* melléknévi alaptagú határozós alárendelő; *nyitva van:* igei alaptagú határozós alárendelő; c) *földre szállás:* főnévi alaptagú határozós alárendelő; *kedves, tehát megnyerő:* következtető mellérendelő; *kissé felszínes:* melléknévi alaptagú határozós alárendelő; d) *két kötet:* főnévi alaptagú jelzős alárendelő; *egészen egyedül:* határozószói alaptagú határozós alárendelő; *dolgozni, azaz tanulni:* magyarázó mellérendelő; *se jó, se rossz:* kapcsolatos mellérendelő; e) *ő vagy én*: választó mellérendelő; *három fiú:* főnévi alaptagú jelzős alárendelő; *kenyeret keresve:* határozói igenévi alaptagú tárgyas alárendelő; *munkát, kenyeret:* kapcsolatos mellérendelő; f) *künn a tengeren:* határozószói alaptagú határozós alárendelő; *hamar elmúló:* melléknévi igenévi alaptagú határozós alárendelő; *pénzt keresni:* főnévi igenévi alaptagú tárgyas alárendelő; *én vagy te:* választó mellérendelő; g) *pesti utca:* főnévi alaptagú jelzős alárendelő; *Panni tanul:* alanyos alárendelő; *olvasni akarván:* határozói igenévi alaptagú tárgyas alárendelő; *Jóska és Péter:* kapcsolatos mellérendelő; *gyorsan tanul:* igei alaptagú határozós alárendelő

10. *a)* 1. ág nélkül, 2. bánat nélkül, 3. hajlott volna, 4. kettéhasadt volna; *b)* 1. el – menni, 2. fogok elmenni, 3. fogok lenni, 4. honvéd lenni, 5. hagyjuk el; *c)* 1. fog fizetni, 2. zárja be, 3. bocsát le

11. *a)* ebéd vagy vacsora után; írni és számolni fog; *b)* olvasta el és fel; a torony feletti és melletti

12. 12 szóelőfordulás, 9 szóalak és 7 szótári szó

SZÓALAKTAN

13.

a tőmorfémák
- vagy lexikális, fogalmi jelentésűek
- vagy grammatikai, viszonyjelentésűek
- vagy modális, pragmatikai, logikai, érzelemkifejező jelentésűek

az affixumok — grammatikai, viszonyjelentésűek

14. a) *csill-og* (tő + képző); b) *csill-:* *csill-an; -og: szusz-og*

15.

a)
ki|nyit|játok= T + T + R; *ablak|ai|t* = T + J + R; *meg|fáz|hat|tok* = T + T + K + R; *vár|j|átok* = T + J + R; *meg* = T; *Kovács|ék|at* = T + J + R; *hi|ggy|ed* = T + J + R; el = T; a = T; *szav|ai|m|at* = T + J + J + R; *pih|en|ni* = T + K + K; *szél|é|re* = T + J + R; *könyv|é|t* = T + J + R

b)
Három|szor = T + R; *meg|te|het|t|em* = T + T + K + J + R; *vol|na* = T + J; *hagy|j|ad* = T + J + R; *test|vér|ed|et* = T + T + J + R; *e|gy|ed* = T + J + R; *füz|et|ei|t* = T + K + J + R; *el|kedv|etlen|ít|ett|e* = T + T + K + K + J + R; *siker|telen|ség* = T + K + K

c)
szín|műv|ész = T + T + K; *dél|után* = T + T; *film|szín|ház|ban* = T + T + T + R; *ki|áll|ít|ás* = T + T + K + K; *szül|et|és|é|nek* = T + K + K + J + R; *év|for|dul|ó|ja* = T + T + K + K + J; *alkalm|á|ból* = T + J + R

16.

a)
borotvá|l|koz|ik = T + K + K + R; *műt|s|d* = T + J + R; *gyöngy|öd|et* = T + J + R; *túl|nép|es|ed|és|é|t* = T + T + K + K + K + J + R; *olvas|s|ad* = T + J + R; *körbe|ve|gy|ék* = T + T + J + R; *át|hid|al|hat|atlan* = T + T + K + K + K (a *-hatatlan* képzőcsoportot egyetlen összetett képzőnek is tekinthetjük); *vissza|for|dít|hat|atlan|ná* = T + T + K + K + K + R (a *-hatatlan* képzőcsoportot egyetlen összetett képzőnek is tekinthetjük) ; *e|hető* = T + K (a *-hető* összetett képzőt elemekre is tagolhatjuk: *-het* + *-ő*); *érz|ékeny* = T + K; *enged|elm|es|ked|ik* = T + K + K + K + R; *határ|oz|ott|an* = T + K + K + R; *kez|ei|d|re* = T + J + J + R; *ítél|ő|kép|es|ség|é|nek* = (T + K) + (T + K + K + J + R); *meg|tiszt|el|tet|és|nek* = T + T + K + K + K + R; *fog|ad|alm|unk|at* = T + K + K + J + R; *puszt|ul|ás|a* = T + K + K + J; *fedd|het|etlen|ség* = T + K + K + K (a *-hatatlan* képzőcsoportot egyetlen összetett képzőnek is tekinthetjük); *leg|rossz|abb|jai|tól* = J + T + J + J + R; *hív|ás|vár|akoz|tat|ás* = (T + K) + (T + K + K + K)

b)
leg|piszk|os|abb|ak|at = J + T + K + J + J + R; *kocká|nként* = T + R; *tiszt|el|etlen* = T + K + K; *isten|fél|ő* = T + T + K; *el|gond|ol|koz|va* = T + T + K + K + K; *e|dd* = T + R; *hisz|ékeny|ség|ük|ben* = T + K + K + J + R; *ösztön|díj|as|ok|é* = T + T + K + J + J;

apr|ít|an|om = T + K + K + R; *vi|gy|ed* = T + J + R; *meg|ráz|kód|tat|ás|ok* = T + T + K + K + K + J; *gyakor|lat|i|as|ság|ot* = T + K + K + K + K + R; *több|ed|magá|val* = (T + K) + (T + R); *szám|ít|gat|ás|á|nak* = T + K + K + K + J + R; *meg|vacsorá|z|t|unk* = T + T + K + J + R; *hat|alm|á|ban* = T + K + J + R; *mind|annyi|szor* = T + T + R; *keres|ked|ő|i|nek* = T + K + K + J + R

c)
leg|sze|bb|ik = J + T + J + J; *pill|ant|ás|á|t* = T + K + K + J + R; *meg|vált|ó* = T + T + K; *ki|vet|ni|val|ó|t* = T + (T + K) + (T + K + R); *szó|nok|l|at|ban* = T + K + K + K + R; *kedv|ez|mény|es|en* = T + K + K + K + R; *kór|ház|igaz|gat|ó|ja* = T + T + T + K + K + J; gond|jai|k|ra = T + J + J + R; *ismer|ős|öm* = T + K + J; *apá|m|é* = T + J + J; *hárm|an* = T + R; *egy|ez|mény|es|en* = T + K + K + K + R; *fel|tűn|ő|en* = T + T + K + R; *örök|be|fog|ad|ás* = (T + R) + (T + K + K); *pad|jai|tok* = T + J + J; *néz|d* = T + R; *hi|ggy|ed* = T + J + R

d)
te|dd = T + R; *nev|el|ő|i|d|re* = T + K + K + J + J + R; *ki|szők|ít|ett|étek* = T + T + K + J + R; *meg|kis|ebb|ít|ett|ek|et* = T + T + J + K + K + J + R; *meg|lep|et|és|em|re* = T + T + K + K + J + R; *leg|messze|men|ő|bb* = J + T + T + K + J; *meg|ill|et|ődött* = T + T + K + K + K/J; *íny|enc|ség|ek|kel* = T + K + K + J + R; *becs|ül|et|es|ség* = T + K + K + K + K; *gond|jai|d|at* = T + J + J + R; *más|od|szor|ra* = T + K + R + R; *vet|emény|ei|ért* = T + K + J + R; *el|tév|ed|t|em* = T + T + K + J + R; *jö|jj|ön* = T + J + R; *tiszt|ogat|ás|tól* = T + K + K + R; *szid|d* = T + R; *szám|ít|ó|gép|é|re* = (T + K + K) + (T + J + R); *álm|om|at* = T + J + R; *hajó|i|k* = T + J + J

e)
pelyh|es|ed|ni = T + K + K + K; *hely|re|hoz|zák* = T + R + T + R; *kis|ebb|ít|het|né|nek* = T + J + K + K + J + R; *ve|nni* = T + K; *erő|s|öd|j|ék* = T + K + K + J + R; *szüle|i|m|ék|től* = T + J + J + J + R; *szán|dék|os|an* = T + K + K + R; *leg|erő|s|ebb|ek|et* = J + T + K + J + J + R; *fel|szó|lal|ás|á|val* = T + T + K + K + J + R; *e|gy|étek* = T + J + R; *i|nná|m* = T + J + R; *tová|bb|ít|hat|juk* = T + J + K + K + R; *alkalm|az|ott|ak|hoz* = T + K + K + J + R; *szomszéd|ék* = T + J; *meg|rág|alm|az|ott* = T + T + K + K + K/J; *ön|becs|ül|és|em|et* = T + T + K + K + J + R; *ház|uk|ról* = T + J + R; *bátor|ít|ó|an* = T + K + K + R; *műv|ész|be|jár|ó|nál* = (T + K) + (T + T + K + R)

f)
jó|ind|ul|at|ú = T + T + K + K + K; *előre|vág|ód|ott* = T + T + K + K/J; *meg|val|ó|sít|ható|ság|á|ról* = T + T + K + K + (K + K) + K + J + R; *mos|ogat|t|am* = T + K + J + R; *száll|odá|i|k* = T + K + J + J; *ház|mester|ek|é* = T + T + J + J; *te|endő|k|kel* = T + K + J + R; *kis|be|fek|tet|ő|i|k* = T + T + T + K + K + J + J; *szél|é|re* = T + J + R; *jog|folyton|os|ság|ai|t* = T + T + K + K + J + R; *i|gy|átok* = T + J + R; *észre|ve|tt|ék* = T + T + J + R; *vél|emény|nyilván|ít|ás* = T + K + T + K + K; *meg|nagy|obb|ít|hat|ná|d* = T + T + J + K + K + J + R; *friss|es|ség|nek* = T + K + K + R; *minden|ek|előtt* = T + J + T; *fog|ó|cská|z|ik* = T + K + K + K + R; *leg|apró|lék|os|abb|an* = J + T + K + K + J + R; *ad|hat|ná|nak* = T + K + J + R; *meg|ismer|tes|s|en* = T + T + K + J + R

g)
tekint|et|tel = T + K + R; *felel|ős|ei|m|től* = T + K + J + J + R; *elég|ed|etlen|ül* = T + K + K + R; *nehez|mény|ez|t|ék* = T + K + K + J + R; *meg|derm|eszt* = T + T + K; *fel|szám|ít|tat|t|átok* = T + T + K + K + J + R; *egy|szer|s|mind* = (T + R) + T + T; *edz|d* = T + R; *men|ne* = T + J; *men|ni* = T + K; *ered|mény|e|képpen* = T + K + J + R; *hagy|d* = T + R; *jel|ent|és|tap|ad|ás* = (T + K + K) + (T +

K + K); *ép|ít|tet* = T + K + K; *meg|meleg|ed|het|né|tek* = T + T + K + K + J + R; *hat|szor|os|á|ra* = T + R + K + J + R (a *-szoros* morfémacsoportot tekinthetjük összetett képzőnek is, a szó elemzése ebben az esetben: T + K + J + R); *félre|te|het|né|nek* = T + T + K + J + R; *igaz|gat|ó|ság* = T + K + K + K; *nagy|obb|od|hat|ná|nak* = T + J + K + K + J + R; *ablak|ai|m|ban* = T + J + J + R

h)
el|mond|hat|atlan|ul = T + T + K + K + R; *had|i|tud|ós|ít|ó|nk* = (T + K) + (T + K + K + K + J); *mell|hártya|gyull|ad|ás* = T + T + T + K + K; *meg|szül|et|t|em* = T + T + K + J + R; *társ|adalom|bizt|os|ít|ás* = (T + K) + (T + K + K + K); *ki|rak|at|ai|k* = T + T + K + J + J; *meg|mér|et|tet|ett* = T + T + K + K + K/J; *föl|ény|es|ked|ő|en* = T + K + K + K + K + R; *mond|d* = T + R; *vég|ez|et|ül* T + K + K + R; *nagy|obb|acská|k|at* = T + J + K + J + R; *meg|fagy|hat|tok* = T + T + K + R; *egyedül|lé|t* = T + T + K; *tölt|ő|toll|am|at* = (T + K) + (T + J + R); *rett|ent|ő|en* = T + K + K + R; *el|érz|ékeny|ül|és|sel* = T + T + K + K + K + R; *hullám|ver|és|en* = T + T + K + R; *váll|rezd|ül|és|ei|ből* = T + T + K + K + J + R; *minden|ki|ről* = T + T + R; *hujj|ogat|ó* = T + K + K

i)
játsz|sz = T + J; *hátrá|l|tat* = T + K + K; *ki|gomb|ol|va* = T + T + K + K; *e|nni|val|ó|nak* = (T + K) + (T + K + R); *é|tel|ei|tek|et* = T + K + J + J + R; *láz|ong|ás|ra* = T + K + K + R; *több|ször|ös|é|nek* = T + R + K + J + R; *össze|ismer|ked|het|né|nk* = T + T + K + K + J + R; *tel-jes|ít|mény|ei|nek* = T + K + K + J + R; *hív|atlan|ul* = T + K + R; *fő|had|i|száll|ás|ra* = T + (T + K) + (T + K + R); *düh|ki|tör|és|ek* = T + T + T + K + J; *hátra|lev|ő* = T + T + K; *jav|ít|ás|ai|m|mal* = T + K + K + J + J + R; *szobá|cská|t* = T + K + R; *barát|ai|m|nak* = T + J + J + R; *hossz|abb|ít|játok* = T + J + K + R; *ki|egész|ít|ett* = T + T + K + K/J

17. *a)* jóváhagyom; *b)* legbájosabb; *c)* eszeveszett; *d)* szívbelhártyát; *e)* lenézegethet; *f)* leghazugabbat; *g)* porcukortartó; *h)* engedélyadás; *i)* legnagyobbik; *j)* befeketítem; *k)* tűzrevaló; *l)* hógolyóim; *m)* leghidegebbet; *n)* földgázkrízisről; *p)* nagyobbítana

18. a) *ének-l-és-ünk-ről* – főnév; b) *véd-ekez-ő-bb-en* – melléknévi igenév; c) *ház-i-as-abb-nak* – melléknév

19. a) *le-tör-t-e* – ige; *minden-ki-é-t* – általános névmás; *had-sereg-ek-re* – főnév

20. tényleg – módosítószó, találka – főnév, haddelhadd – főnév, úrhatnám – melléknév, nyilván – módosítószó, futólag – határozószó

21.
a)
üveg: egyalakú névszótő; *üveg-ből*
fodor: hangzóhiányos névszótő; *fodor-nak; fodr-a*
híd: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *híd-ra; hid-ak*
falu: *v*-s, véghangzóhiányos névszótő; *falu-ban; falv-ak*
fűz (főnév): tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *fűz-nek; füz-ek*
ajtó: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *ajtó-k; ajta-ja*
alma: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *alma-Ø; almá-val*
három: keverék típusú névszótő; *három-nak; hárm-an; harm-adik*

gyanakodik: *v*-s, *sz*-es és *d*-s változatú igető; *gyanakv-ás; gyanaksz-ik; gyanakod-j*
lélek: keverék típusú névszótő; *lélek-kel; lelk-ed*

b)
sólyom: hangzóhiányos névszótő; *sólyom-nak; sólym-od*
asztal: egyalakú névszótő; *asztal-hoz*
tehén: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *tehén-nek; tehen-ek*
tó: *v*-s, hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *tó-ból; tav-ak*
velő: egyalakú névszótő; *velő-je*
daru (madár): véghangzóhiányos névszótő; *daru-nak; darv-ak*
alszik: *v*-s, *sz*-es és *d*-s változatú igető; *alsz-om; alv-ás; alud-nom; (al-hat)*
pehely: hangzóhiányos és hangátvetéses névszótő; *pehely-ből; pelyh-ek*
ugat: *t* ~ *s* változatú igető; *ugat-nak; ugas-s*
megy: *n*-es változatú igető; *megy-ünk; men-tek; me-het; mé-gy*

c)
duzzaszt: *szt* ~ *sz* változatú igető; *duzzaszt-ok; duzzasz-szon*
ugrik: hangzóhiányos igető; *ugr-om; ugor-j*
nyugszik: *v*-s, *sz*-es és *d*-s változatú igető; *nyugv-ó; nyugsz-ol; nyugod-j; (nyug-hat)*
véső: egyalakú névszótő; *véső-i*
erdő: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *erdő-ből; erde-je*
madár: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *madár-ral; madar-ak*
tűz: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *tűz-zel; tüz-ek*
szép: egyedi névszótő; *szép-re; sze-bb*
körte: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *körte-féle; körté-re*

d)
kotor: hangzóhiányos igető; *kotor-nak; kotr-ás*
fő (ige): csupán *v*-s változatú igető; *fő-ni; föv-ő*
bő: *v*-s, változatlan tőhangzós névszótő; *bő-nek; bőv-ebb*
támad: egyalakú igető; *támad-j*
lila: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *lila-féle; lilá-n*
születik: *t* ~ *s* változatú igető; *született-nék; szüles-s*
szörnyű: véghangzóhiányos névszótő; *szörnyű-bb; szörny-ebb*
cselekszik: *v*-s, *sz*-es és *d*-s változatú igető; *cselekv-és; cseleksz-el; cseleked-ni*
kút: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *kút-hoz; kut-ak*
anya: keverék típusú névszótő; *anya-ként; anyá-hoz; any-juk*

e)
borjú: véghangzóhiányos névszótő; *borjú-nak; borj-ai*
fájdalom: hangzóhiányos névszótő; *fájdalom-mal; fájdalm-ak*
mező: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *mező-n; meze-je*
nyár: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *nyár-ra; nyar-am*
igyekszik: *sz*-es és *z*-s változatú igető; *igyeksz-el; igyekez-ne (igyekv-ő)*
háló: egyalakú névszótő; *háló-k*
barna: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *barna-ság; barná-bb*

öregedik: *sz*-es és *d*-s változatú igető; *öregsz-ünk; öreged-het*
iszik: *sz*-es és *v*-s változatú igető; *isz-od; iv-ó;* i-*tt-a*
fest: *t* ~ *s* változatú igető; *fest-eni; fes-s*

f)
kályha: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *kályha-ként; kályhá-ig*
fekszik: *v*-s, *sz*-es és *d*-s változatú igető; *fekv-ő, feksz-em; feküd-j, (fek-het);*
alkot: *t* ~ *s* változatú igető; *alkot-om; alkos-s*
szó: *v*-s, hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *szó-hoz; szav-ak*
van: n-es változatú igető; *van-nak; vagy-ok; vol-t; val-ó*
tetű: *v*-s, véghangzóhiányos névszótő; *tetű-nek; tetv-ek*
boldogít: egyalakú igető; *boldogít-s*
gyapjú: véghangzóhiányos névszótő; *gyapjú-val; gyapj-a*
forraszt: *szt* ~ *sz* változatú igető; *forraszt-hat; forrasz-sz*
kacsa: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *kacsa-féle; kacsá-nak*

g)
tüdő: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *tüdő-ből; tüde-je*
víz: tőbelseji időtartam-váltakoztató névszótő; *víz-zel; viz-et*
bitorol: hangzóhiányos igető; *bitorol-hat; bitorl-om*
vese: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *vese-szerű; vesé-től*
tő: *v*-s, tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *tő-ből; töv-ek*
törekszik: *v*-s, *sz*-es és *d*-s változatú igető; *törekv-és; töreksz-el; töreked-ni*
odú: egyalakú névszótő; *odú-k*
lassú: véghangzóhiányos névszótő; *lassú-nak; lass-abb*
hajlik: hangzóhiányos igető; *hajl-ik; hajol-hat* (szótári alakban is)
mű (főnév): *v*-s, változatlan tőhangzós névszótő; *mű-nek; műv-ek*

h)
cső: *v*-s, tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *cső-be; csöv-et*
remél: egyalakú igető; *remél-jük*
rúd: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *rúd-ra; rud-at*
ifjú: véghangzóhiányos névszótő; *ifjú-nak; ifj-abb*
hó: *v*-s, hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *hó-ban; hav-at*
gyökér: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *gyökér-ből; gyöker-ek*
vágtat: *t* ~ *s* változatú igető; *vágtat-tok; vágtas-s*
jön: *n*-es változatú igető; *jön-nek; jö-het; jöv-és*
söpör: hangzóhiányos igető; *söpör-j; söpr-i*
vitorla: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *vitorla-Ø; vitorlá-k*

i)
erő: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *erő-ből; ere-je*
kehely: hangzóhiányos és hangátvetéses névszótő; *kehely-ből; kelyh-ek*
ereklye: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *ereklye-képpen; ereklyé-je*
eszik: *sz*-es és *v*-s változatú igető; *esz-ik; ev-és; e-tt-em; é-gy*
burok: hangzóhiányos névszótő; *burok-ra; burk-ot*

szándékozik: egyalakú, de terjedően *sz*-es és *z*-s változatú igető; *szándékoz-na; szándéksz-ik*
nő: csupán *v*-s váltakozatú igető; *nő-ne; növ-ök*
melegedik: sz-es és *d*-s változatú igető; *meleged-tünk; melegsz-ünk*
gubbaszt: szt ~ sz változatú igető; *gubbaszt-otok; gubbasz-sz*
kosár: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *kosár-é; kosar-at*

j)
hisz: sz-es és *v*-s változatú igető; *hisz-ek; hiv-és; hi-dd; hív-ő; hi-vén*
első: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *első-k; else-je*
kígyó: egyalakú névszótő; *kígyó-m*
epe: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *epe-szerű; epé-t*
marok: hangzóhiányos névszótő; *marok-ból; mark-uk*
hosszú: véghangzóhiányos névszótő; *hosszú-ra; hossz-abb*
kő: v-s, tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *kő-be; köv-ek*
renget: t ~ s változatú igető; *renget-te; renges-s*
emlékszik: sz-es és *z*-s változatú igető; *emléksz-el; emlékez-het*
drága: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *drága-Ø; drágá-n*

k)
lesz: sz-es és *v*-s változatú igető; *lesz-el; lev-ő; le-het; lé-gy; lév-ő*
foszt: szt ~ sz változatú igető; *foszt-aná; fosz-sz*
ló: v-s, tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *ló-ra; lov-ak*
sodor: hangzóhiányos igető; *sodor-tat; sodr-ó*
fiú: véghangzóhiányos névszótő; *fiú-k; fi-ai*
külső (főnév): hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *külső-m; külse-je*
virágzik: hangzóhiányos igető; *virágz-ó; virágoz-zon*
parázs: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *parázs-nak; parazs-am*
fut: t ~ s változatú igető; *fut-ok; fus-s*
teher: hangzóhiányos és hangátvetéses névszótő; *teher-nek; terh-ek*

l)
fű: v-s, tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *fű-re; füv-et*
sajtó: egyalakú névszótő; *sajtó-nak*
visz: sz-es és *v*-s változatú igető; *visz-ek; viv-ő; vi-het; vi-vén*
haragszik: sz-es és *d*-s változatú igető; *haragsz-ik; haragud-j*
béke: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *béke-Ø; béké-t*
varjú: véghangzóhiányos névszótő; *varjú-ból; varj-ak*
átok: hangzóhiányos névszótő; *átok-ból; átk-otok*
kötél: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *kötél-ből; kötel-et*
találgat: t ~ s változatú igető; *találgat-sz; találgas-s*
idő: hangszínt és időtartamot váltakoztató névszótő; *idő-m; ide-je*

m)
kanál: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *kanál-ból; kanal-at*
dörög: hangzóhiányos igető; *dörög-ni; dörg-ő*
nevet: t ~ s változatú igető; *nevet-sz; neves-s*

tesz: sz-es és *v*-s változatú igető; *tesz-el; tev-ő; te-ttük; té-ve; tév-ő*
ernyő: egyalakú névszótő; *ernyő-t*
mese: tővégi időtartamot váltakoztató névszótő; *mese-szerű; mesé-ből*
vereksik: sz-es és *d*-s változatú igető; *vereksz-enek; vereked-ne*
szó: csupán *v*-s változatú igető; *szó-jetek; szöv-ök*
szamár: tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótő; *szamár-é; szamar-ak*
mosakszik: sz-es és *d*-s változatú igető; *mosaksz-om; mosakod-j*

22. *moz-og;* a tőmorféma a *moz-*. Disztribúciós elemzéssel mutatható ki, l. *moz-: moz-dul; moz-gat; moz-dít; -og: patt-og; zöty-ög; csatt-og; mocor-og; zavar-og.*

23.
a) abszolút tő: *hat-*, relatív tövek: *hatalm-, hatalmas-, hatalmasak-.*
b) abszolút tő: *agg-*, relatív tövek: *aggály-, aggályos-, aggályoskod-, aggályoskodván-;*
c) abszolút tő: *nyug-*; relatív tövek: *nyugtalan-, nyugtalanság-, nyugtalanságá-.*

24.

asztalig,	asztalra,	asztalon;
szekrényig,	szekrényre,	szekrényen;
tükörig,	tükörre,	tükrön

25. esz-, hisz, té-, vev-, i-, lé-, le-, hi, ve-, té-

26. *a)* erdő-ben, erde-i, erd-ész; *b)* fekete-dik, feketé-n, feket-ül; *c)* három-ból, hárm-as, harm-adik; *d)* igyeksz-ik, igyekez-ne, igyekv-ő

27.

	apa	*fiú*	*hó*	*tő*	*tesz*	*jön*
A tővégi időtartam váltakoztatása	x		x	x		
A tőbelseji időtartam váltakoztatása					x	
A hangszín váltakoztatása			x			
A tőbelseji magánhangzó hiánya						
A véghangzó hiánya	x	x				
v-s változat			x	x	x	x
sz-es változat					x	
gy-s változat						
d-s változat						
n-es változat						x

28.

	Rövid magánhangzóra végződő tő	Hosszú magánhangzóra végződő tő	*sz*-es tő	*v*-s tő	*n*-es tő	*gy*-s tő
1. téve		x				
2. rója		x				
3. menő					x	
4. higgyünk	x					
5. vennéd	x					
6. alvás				x		
7. vagytok						x
8. eszeget			x			

29. *a)* fürd-, hajl-, oml-; *b)* füröd-, hajol-, omol-

30. A) *le-nne, le-nni; men-ne, men-ni*; B) a *lesz* esetében a rövid magánhangzós tőváltozathoz; a *megy* esetében az *n*-es tőváltozathoz.

31. *a)* hangzóhiányos tőtípus; *b)* tőbelseji időtartamot váltakoztató névszótőtípus; *c)* a tőbelseji időtartam az első szótagban változik, míg a két szótagos főnevek a második szótagjukon változnak, l. *madár-, madar-*.

32.

A szóalakok	A tőváltozatok				
	a tő	hangzóhiányos és véghangzó-hiányos vált.	a magánhangzó		*v*-s tő
			hangszínét váltakoztató	időtartamát váltakoztató	
1. *lovász*	*lov-*			x	x
2. *harmadik*	*harm-*	x		x	
3. *lelke*	*lelk-*	x		x	
4. *fenyves*	*fenyv-*	x			x
5. *szürkül*	*szürk-*	x			
6. *tízek*	*tíz-*				
7. *vízi*	*víz-*				
8. *vizű*	*viz-*			x	
9. *havas*	*hav-*		x	x	x

33. *a)* Azonos morfológiai kategóriához tartozó, azonos jelentésű és funkciójú, de részlegesen eltérő alakú morféma. *b)* A *-ni* a főnévi igenév tipikus képzője, pl. *kinyíl-ni*. Alternánsai: *i-nni; lép-n-em, e-nn-ünk; tanít-ani; borít-an-od; fürd-eni; költ-en-ed*

34. *a)* Sándor|ék; *b)* fog|na, fog|ná; *c)* bokor|ban; kert|ben; *d)* kap|j; jö|jj; *e)* hon|talan; hazá|tlan; *f)* jár|ni; hoz|n|om

35. A) A szabad morféma kizárólag tőmorféma lehet. **B)** A kötött morféma: *a)* toldalékmorféma, vagy *b)* többalakú tőmorféma tőváltozata, vagy *c)* ikes ige töve, vagy *d)* passzív (fiktív) tőmorféma

36. *a)* suffixum, pl. *vél-emény, nyer-t-em*; *b)* prefixum, pl. *leg-magasabb*; *c)* infixum: a tőbe ékelődő toldalékmorféma; *d)* circumfixum: a tövet körülölelő, szétszakadó toldalékmorféma; *(e)* transzfixum: a tövet szétszakítva átszövő toldalékmorféma)

37. *a)* szükségszerűen szabad morfémák, például: *persze-, csak-, ó-; b)* potenciálisan szabad morfémák, például: *tegnap-, után-; c)* relatívan szabad morfémák, például: *vastag-, vonal-, ír-*

38. a) *persze, tehát, igen;* b) *kint, alul, után;* c) *mutat, sok, harag*

39. a, d, e, g

40. *a)* a kijelentő mód jele; *b)* a jelen idő jele; *c)* a többes szám jele; *d)* az E/2-es, általános személyrag; *e)* az alapfok jele; *f)* az alanyeset ragja

41. a) *érdekesen*: az alapfok jele; b) *érezni fog*: az általános ragozás E/3-as személyragja; d) *kalapjait*: az E/3-as birtokos személyjel; e) *rettegésből*: az egyes szám jele; g) *megtörtént*: az általános ragozás E/3-as személyragja

42. *a)* ház-acská-k-Ø; *b)* ablak-ai-Ø-ban; *c)* tükr-öz-őd-ő; *d)* fény-es-ség-Ø-et

43. kőbe, köve, köveké, kővel, kövére, kövön, kövünk

44. *a)* ige, *b)* főnév, *c)* melléknév, *d)* névmás, *e)* főnévi igenév, *f)* igei igenév, *g)* segédige, *h) volta* segédszó

45. *a)* időbeli, *b)* módbeli, *c)* szám- és személybeli paradigma

46. *a)* eset- (és szám)beli paradigma, pl. *pecsét, pecsétek; pecsétet, pecsételeket; b)* birtokosság- (és szám)beli paradigma, pl. *pecsétem, pecséted, pecséteim, pecséteid* stb.

47.

1. számjelek
   a) homogén többesjel, pl. *kötel-ek*
   b) heterogén többesjel, pl. *Pongrácz-ék*
   c) birtoktöbbesítő jel, pl. *szav-ai*
2. birtokjel, pl. *lábas-é*
3. birtokos személyjel, pl. *orr-om*
4. kiemelőjel, pl. *sóványabb-ik*
5. fokjel, pl. *hangos-abb*

48. b, d, g, j

49. 3, 5, 6, 8, 9

50. Igei és igenévi személyragokkal, pl. *játsz-otok, maradni-uk;* a névszók többesszám-jeleivel: az általános többesjellel, pl. *boríték-ok,* a heterogén többesjellel, pl. *Kovács-ék;* a birtoktöbbesítő jellel, pl. *állás-ai.*

51. *a)* képző; *b)* képző, jel, rag; *c)* képző, jel; *d)* rag; *e)* képző; *f)* jel, rag; *g)* rag; *h)* jel, képző

52. a) hamis, mert vannak kötött tőmorfémák is, pl. *jus-(son), buk-(ik), vir-(ul);* b) igaz, pl. *(kard)-nak, (foly)-ik;* c) hamis, mert a magyar nyelvben van prefixum is: a *leg-*, pl. *legerősebb;* d) igaz, pl. *barát|om|ék;* e) hamis, hiszen vannak hangzóhiányos igék is, pl. *énekel-, énekl-;* f) igaz, pl. *klikkel, topik;* g) hamis, mert vannak képzőszerű jelek, pl. *jo-bb-ít* = T + J + K; h) hamis, mert követheti személyrag, pl. *táncol-n-od;* i) igaz, pl. *itthagytad a táskádat, vedd ki a táskádból;* j) hamis, a melléknevek fokozása a szófaj paradigmájához tartozik

53. *a)* hal|ász|ok|at; *b)* otthon|ka, beszél|get; *c)* lád|ikó = 'kis láda'; *d)* vékony|ul; lil|ul, de: *ostob|ul; *egészséges|ül; *e)* lak-atlan; fej-etlen; bátor-talan; *f)* kép-es-ség

54. *a)* jelek, ragok; *b)* jelek, ragok *c)* képzők; *d)* ragok; *e)* jelek, ragok; *f)* ragok; *g)* jelek, ragok; *h)* jelek, ragok; *i)* képzők, jelek; *j)* képzők

55. *a)* szabályos: *fog|ság|á|ra* = T + K + J + R; *b)* kivételes: *nagy|obb|od|ik* = T + J + K + R, a jelmorféma után képző következik.

56. Kötelező morfémák: főnévi tő (főnévi tőmorfémával vagy főnévképzővel létrehozva), számjel, esetrag. Lehetséges morfémák: képzők, a birtokos személyjel, birtokjel. Pl. *kocsi + k + (é) + (i) + t*

57. a) *költ – ség – vet – és*; b) *rend – őr – sisak;* c) *kis – ebb – ít;* d) *harminc – hat – szor – os*; e) *leg – el – zár – t – abb*

58. *a)* hamis, mert a lexéma egyetlen jelből is állhat, pl. *jaj; b)* igaz, pl. *zizz-en; c)* hamis, mert a magánhangzóra végződő szótövek nagy része is egyalakú, pl. *kocsi; tanú; d)* hamis, mert a többalakú igetövek mássalhangzóra is végződhetnek, pl. *fut-; ugr-(ik); e)* hamis, mert van néhány többalakú névmástövünk, pl. *maga-, ő-; f)* hamis, mert léteznek hangzóhiányos képzők, pl. *-alom, -elem; -dalom, -delem; g)* hamis, mert ha a képző szófajt változtat, úgy megváltoztatja a szó bővíthetőségét, pl. *egy verset mond*; de: **egy verset mond-at/mond-ás;* ellenben: *szellemes mondás; h)* igaz, pl. *macska* (főnév); *macská-k; macská-é; macská-i* stb. (főnevek); *i)* igaz, mert a ható képző után jellemzően nem következhet képző, pl. **mászhatás, * mászhatva; j)* igaz, a módjel és az időjel hiányának morfológiai jelentése, értéke van, pl. *kér-Ø-Ø* = kijelentő mód, jelen idő. A névszójelek azonban nem mind kötelezőek.

59. a) *-é;* b) *-é* birtokjel, l. *a szekrényében* (a szekrény fiókjában) *tartom a gyógyszereket*; *-e* birtokos személyjel, l. *Éva szekrényében nincs polc.*

60. a) *teremt|ve;* b) *göndörített|ék;* c) *fut|ás;* d) *rohan|n|om;* e) *hat|alom hat|alm|a;* f) *nagy|obb|odni;* g) *nyolcvan|szor|os;* h) *reverendá|ban;* i) *fonny|ad;* j) *lép|het;* k) *püff|ed;* l) *leg|magasabb*

61. a) *győz|ni;* b) *könyvel|ő;* c) *bűvölt-Ø-e;* d) *leg|helyesebb;* e) *ír|at – másol|tat;* f) *hívtalak volna;* g) *zúz|at|ik;* h) *vizsgák után|ra*

62. a) *hordó-nyi,* b) *Sándor-ék,* c) *között-ük,* d) *nyilván-,* e) *kanal-az,* f) *hahó-,* g) *jöhet-nek,* h) *Szigeti-ék*

63. a) pl. *ÁS: (zuhan)-ás/(jöv)-és;* b) *(Sanyi)-ék, (ajtó)-i;* c) *(fordít)-hat;* d) *kötöz-d;* e) *(ugor)-na;* f) *almá-(t);* g) *(ir)-kál; (ír)-ogat;* h) *pad-onként-i* = T + R + K; i) *(tűzdel)-ve;* j) *(harap)-ni*

64.

	Képző	Személyjel	Viszonyrag	Többesjel
Főnév	*vicc-es*	*jel-ed*	*forrás-ból*	*bolyg-ók*
Melléknévi igenév	*(nézett-ség)*	–	*(megvert-en)*	*(irandó-k)*
Határozószó	*(tovább-ít)*	–	*(bent-re)*	–
Határozói igenév	–	–	–	–

65. *a)* tehetetlenségében; *b)* hajlongókat; *c)* hamisítványé

66. hi- + -ggy- + -ük; hagy- + -j- + -uk

67. *a)* bujkálásukban; *b)* rosszallottaknak; *c)* butulhatnának

68. *a)* vizesebbet; *b)* A két szivacs közül a vizesebbet hozd ide!; *c)* főnév; *d)* Tárgy szerepű, tárgyragos szó, mely az elhagyott *szivacs* szó jelentését is magába sűríti, főnévi szófaja tehát mondattani, alaktani és jelentéstani érvekkel is igazolható.

69. *a)* tehetségesebben; *b)* ruházkodásának

70. *a)* általános, ikes ragozás; E/3-as igei személyrag; *b)* határozott ragozás, T/3-as igei személyrag; *c)* kiemelő jel; *d)* az *-edik* sorszámnévképző része; *e)* a szótő része + általános többesjel; *f)* birtoktöbbesítő jel + T/3-as birtokos személyjel

71. *a)* heterogén többesjel; *b)* szakácsnék: a *-né* asszonynévképző része + *-k* általános többesjel; *c) -alék* főnévképző része; *d)* az *-é* a *-né* feltételes mód jelének része, a *-k* igei személyrag, általános, ragozású, E/1-es; *e)* igei személyrag, határozott ragozású, T/3-as; *f)* a *-dék* főnévképző része; *g)* az *-é* a tőmorféma része, a *-k* az általános többesjel; *h)* igei személyrag, általános ragozású, ikes, E/3-as (felszólító mód)

72. *a)* a tőmorféma része; *b)* melléknévképző; *c)* a *-nyi* mértéknévképző része; *d)* a tőmorféma része; *e)* becenévképző; *f)* a *-sdi* főnévképző része; *g)* a *-beli* melléknévképző része; *h)* a névutómelléknév képzője; *i)* birtoktöbbesítő jel; *j)* a *-ni* főnévi igenévképző része; *k)* igei személyrag, határozott ragozású, E/3-as; *l)* becenévképző; *m)* a tőmorféma része

73. *a)* a *v* a tőmorféma része, az *-e* birtokos személyjel, E/3.; *b)*; a határozói igenév képzője; *c)* a tőmorféma része; *d)* a tőmorféma része; *e)* a *v* a tőmorféma része, az *-e* birtokos személyjel E/3.

74. *a)* a *-na* feltételes módjel része; *b)* a tőmorféma része; *c)* a *-ja* igei személyrag része, határozott ragozású, E/3-as; *d)* a *-va* határozóiigenév-képző része; *e)* a *-ja* az E/3-as birtokos sze-

mélyjel része; *g)* itt a tőmorféma része, ugyanis a szóalak e formában lexikalizálódott; *h)* az igei igenév személyragja, E/3.; *i)* a főnévi igenév személyragja, E/3.

75.

a)
ve|nne: a feltételes mód jele
vegy|e: igei személyrag, határozott ragozás, E/3. (felszólító mód, jelen idő)
nyomoz|ó (főnév): foglalkozásnév-képző
megír|andó: a melléknévi igenév képzője
marok|nyi: mértéknévképző
hely|beli: melléknévképző
háború|sdi: főnévképző
le|nni: a főnévi igenév képzője
jár|da: főnévképző
egyetem|ista: főnévképző

b)
anyja|fajta: tőmorféma, képzőszerű utótag
er|ezet: gyűjtőnévképző
csepered|ik: igei személyrag, általános, ikes ragozás, E/3. (kijelentő mód, jelen idő)
(tudós) feldolgozt|a (kérdés): az igei igenév személyragja, E/3.
gyarapít|s: a felszólító mód jele
kér|je: igei személyrag, határozott ragozás, E/3. (kijelentő mód, jelen idő)
vés|d: igei személyrag, határozott ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
takarít|ó: a melléknévi igenév képzője, esetleg foglalkozásnév-képző
idős|b: a középfok jele

c)
ruhá|i: birtoktöbbesítő jel
vékonyabb|ik: kiemelőjel
szél|é|re: birtokos személyjel, E/3.
i|dd: igei személyrag, határozott ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
het|ente: határozórag
pad|jai|ban: birtoktöbbesítő jel
tegy|él: igei személyrag, általános ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
hajl|ong|ó: gyakorító képző
szebb|ik: kiemelőjel
sok|szor|i: határozórag

d)
ajtajá|ra: határozórag
ház|ai: birtoktöbbesítő jel
igy|ál: igei személyrag, általános ragozás, E/2.
apám|é: birtokjel
köt|öde: főnévképző
tanít|vány: főnévképző

akar|ván: a határozói igenév képzője
Béla|ék: heterogén többesjel
bíró|ként: határozórag
lány|é|t: birtokjel

e)
csikor|dul: mozzanatos, mediális igeképző
boríts|uk: igei személyrag, határozott ragozás, T/1. (felszólító mód, jelen idő)
gondol|d: igei személyrag, határozott ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
hat|odik: sorszámnévképző
hív|hat: a ható ige képzője
miniszter vezett|e bizottság: az igei igenév személyragja, E/3.
magas|an: határozórag
mellett|i: melléknévképző, a névutómelléknév képzője
varrn|otok: a főnévi igenév személyragja, T/2.
varr|ogat: a gyakorító ige képzője

f)
vitatkoz|ik: igei személyrag, általános, ikes ragozás, E/3. (kijelentő mód, jelen idő)
barná|vá: határozórag
narancs|féle: tőmorféma, képzőszerű utótag
cip|ész: foglalkozásnév-képző
fogy|hat: a ható ige képzője
halványul|ó: a melléknévi igenév képzője
házi|lag: határozórag
hozná|nak: igei személyrag, általános ragozás, T/3. (feltételes mód, jelen idő)
karjai|k: birtokos személyjel, T/3.
latin|ul: határozórag

g)
kérni|ük: a főnévi igenév személyragja, T/3.
magasabb|ik: kiemelőjel
négyláb|ú: melléknévképző
országok|é: birtokjel
ve|dd: igei személyrag, határozott ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
házai|k: birtokos személyjel, T/3.
autó|é: birtokjel
igy|ál: igei személyrag, általános, ikes ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
kinyit|tat: a műveltető ige képzője
megítél|i: igei személyrag, határozott ragozás, E/3. (kijelentő mód, jelen idő)

h)
nagykép|ű: melléknévképző
olvas|tat|ik: szenvedő igeképző
őriz|d: igei személyrag, határozott ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
összefesték|ez: cselekvő igeképző

ügyes|ed|ik: mediális igeképző
ügyetlen|ül: határozórag
zár|va: a határozói igenév képzője
fogn|otok: a főnévi igenév személyragja, T/2.
húzód|oz|tam: gyakorító igeképző
képez|het: ható igeképző

i)
nyom|ul: mediális igeképző
kertjé|be: határozórag
magasabb|ik: kiemelőjel
Nórá|é: birtokjel
szék|re: határozórag
sertés|ei: birtoktöbbesítő jel
szedj|él: igei személyrag, általános ragozás, E/2. (felszólító mód, jelen idő)
Tóth|ék: heterogén többesjel
tud|játok: igei személyrag, határozott ragozás, T/2. (kijelentő mód, jelen idő)

SZÓFAJTAN

76. *a)* a mondatbeli viselkedés: a mondatrészszerep és a bővíthetőség; *b)* az alaki viselkedés: toldalékolhatóság; *c)* a jelentéstípus

77. *a)* mondattanilag: önálló mondatrészek, bővíthetők; *b)* alakilag: jellemzően toldalékolhatók; *c)* önálló, tartalmas (fogalmi lexikális) jelentés

78.

Helyettesítők: névmások	Központi alapszófajok	Átmenetiek: igenevek
	ige	
főnévi névmások	főnév	főnévi igenév
melléknévi névmások	melléknév (benne számnév)	melléknévi igenév
határozószói névmások	határozószó	határozói igenév

79. *a)* mondattanilag: önállóan nem mondatrészek, egy részük mondatrészek grammatikai része; nem bővíthetők; *b)* jellemzően nem toldalékolhatók; *c)* grammatikai, pragmatikai, modális vagy logikai viszonyjelentésük van

80.

Morfológiai természetű viszonyszók	Nem morfológiai természetű viszonyszók
segédige: *Pali okos volt.* segédigenév: *jó okos lenni* segédszó: *megnézte volna* névutó: *a szekrény mellett* névutómelléknév: *szekrény melletti* határozóvá tevő *mint*: *mint tanár jó* igekötő: *nem jött el*	kötőszó: *kicsi és piros* partikula: *de hideg van* névelő: *az ebéd* tagadószó: *nem vár*

81. A) *a)* mondattanilag: nem szerves összetevői a mondatnak, nem mondatrészek, de mondatértékűek; nem bővíthetők; *b)* alakilag: nem toldalékolhatók; *c)* kommunikációs, modális, pragmatikai jelentésük van;
B) *a)* módosítószók: *nyilván, tuti; b)* indulatszók: *hej, á; c)* interakciós mondatszók: *nos, pá; d)* hangutánzók: *csip-csip, csatt*

82.
a) 1. *A testvérét bántó gyereket jól megszidták* – melléknévi igenév;
2. *Te sokkal bántóbb hangon beszéltél velem a múltkor!* – melléknév;
b) 1. *Hirtelen egy szöcske ugrott a gallérjára* – határozószó;
2. *Vigyázz vele: hirtelen haragú ember!* – melléknév;
c) 1. *Árt az ízületeimnek ez a nagy hideg* – főnév;
2. *Hideg vízzel zuhanyozott* – melléknév;
d) 1. *Éjjel esett* – határozószó;
2. *A hetedik éjjel volt a legszebb* – főnév;

e) 1. *Vitézen küzdött az igazságáért* – melléknév;
2. *Felsorakoztak a vitézek a zászló alatt* – főnév;
f) 1. *Órákig fésüli magát* – visszaható névmás;
2. *Maga is vonattal utazik Egerbe?*– személyes névmás;
g) 1. *Tamás bácsi vezette az autót* – ige;
2. *A Tamás bácsi vezette autó lett a leggyorsabb* – igei igenév

83. *a)* Morfológiai szempontok: pl. *levetkőz-n-öd;* a főnévi igenévnek igetöve van, igekötő járulhat hozzá, személyragozása mind az igei személyragozással, mind a főnévi birtokos személyjelezéssel rokonságban van.
b) Szintaktikailag: *az orvosi vizsgálaton derékig le kell vetkőznöd;* a főnévi igenév a főnévhez hasonló mondatrészszerepet tölt be, példánkban alany. Igeként bővül, példánkban komplex hely-/idő- és fok-mérték határozóval.

84. *a)* 1. Mondattanilag: egyszerű állítmány, alannyal és időhatározóval bővül; 2. alakilag: szótöve után a felszólító mód jele és igei személyrag áll; 3. igével cserélhető fel, pl. *lehessen, engedtessék meg.* A szófaja: ige.
b) 1. Mondattanilag: tárgy szerepű, nincs bővítménye, de névelő kapcsolódik hozzá; 2. alakilag: tárgyragja van; 3. főnévvel cserélhető fel: *(hála)szót.* A szófaja: főnév.

85. A) *a)* ige; *b)* ige; *c)* határozói igenév; *d)* főnév; *e)* melléknév; *f)* főnév;
B) *a)* főnév; *b)* melléknév; *c)* melléknév; *d)* határozószó; *e)* határozószó

86.

Igenemek	Tárgyas	Tárgyatlan
1. cselekvő	*olvas*	*csoszog*
2. mediális	–	*kibuggyan*
3. szenvedő	–	*díszíttetik*
4. visszaható	–	*gombolkozik*
5. műveltető	*lefűrészeltet*	

87. *a)* fésülhet; *b)* fésültethet; *c)* fésülködhet; *d)* fésültethetik

88. Nem változtat a cselekvő – cselekvés – cselekvés tárgya viszonyon, modális jelentése van, bármilyen igenemű igéhez hozzátehető.

89.
A) Pl. *begomboltat* – műveltető ige; *begombolkozik* – visszaható ige; *begomboltatik* – szenvedő ige. **B)** Mediális ige. Alanya nem tudatos cselekvő, nincs tárgya, pl. *Megrezzen a falevél.* A felszólító módú alakja nem parancsot, hanem óhajt fejez ki. **C)** Pl. *ölelkezik, találkozik, veszekedik, sakkozik.* **D)** A szenvedő ige alanya az a személy vagy dolog, amelyre a cselekvés hat, pl. *a hír felolvastatik.* A lehetséges tárgy tehát az ige alanyaként jelenik meg. A visszaható ige objektuma azonos a cselekvővel, pl. *János borotválkozik* (azaz magát borotválja), így ez is alanyként jelenik meg az ige vonzatstruktúrájában.

90. *b), c), d)*

91. *a)* mediális; *b)* műveltető; *c)* szenvedő és visszaható; *d)* szenvedő; visszaható, műveltető; *e)* cselekvő; *f)* szenvedő; *g)* visszaható, szenvedő

92.

	Igenemek	Példák
1.	cselekvő	*fizet, kertészkedik, politizál*
2.	mediális	*megbetegszik, világosodik, felserdül*
3.	szenvedő	*átadatik, kimondatik*
4.	műveltető	*futtat, hozat*
5.	visszaható	*borotválkozik, megalázkodik*

93. A) kifordul: a) *Mérgesen rám nézett, és kifordult a szobából;* b) *Kifordult az esernyőm a nagy szélben.* kiugrik: a) *A macska kiugrott az ölemből;* b) *Kiugrott a könyöke teniszezés közben.* **B)** *a)* cselekvő; *b)* mediális.

94. *a)* A műveltető ige tárgyas cselekvőből van képezve. Tárgya a cselekvés objektuma. *b)* A műveltető ige tárgyatlan cselekvőből jött létre. Tárgya a cselekvés végzője.

95. *a)* mediális; *b)* szenvedő; *c)* műveltető; *d)* cselekvő; *e)* cselekvő; *f)* cselekvő; *g)* cselekvő; *h)* mediális; *i)* műveltető; *j)* mediális

96. a) *mosat* (műveltető); b) *mosakodik* (visszaható); c) *mosatik* (szenvedő)

97. *alszik:* mediális; *van:* mediális; *olvas:* cselekvő; *járkál:* cselekvő; *hurcol:* cselekvő; *raboskodik:* mediális; *írhat:* cselekvő; *eltemettet:* műveltető; *köhög:* mediális, de lehet cselekvő értelmű is; *lebarnul:* mediális; *becsukódik:* mediális; *születik:* mediális; *kereskedik:* cselekvő; *megkívántatik:* szenvedő; *mosakodik:* visszaható; *törik:* mediális; *szenved:* mediális; *éhezik:* mediális, esetleg cselekvő; *álmodik:* mediális; *megég:* mediális; *betegeskedik:* mediális; *virágzik:* mediális; *leesik:* mediális; *látszik:* mediális; *elad:* cselekvő; *szomorkodik:* mediális, esetleg cselekvő értelmű is lehet; *gyógyíttat:* műveltető; *ás:* cselekvő; *felemel:* cselekvő; *hallgat:* cselekvő; *elnézeget:* cselekvő; *ugrándozik:* cselekvő; *ácsorog:* cselekvő; *meggyullad:* mediális; *felolvastat:* műveltető; *fölszólít:* cselekvő; *elgondolkodik:* cselekvő; *kifecseg:* cselekvő; *hazudik:* cselekvő

98. Az igenemek az igék csoportjai, melyeket 1. az igei tranzitivitás-intranzitivitás tulajdonság alapján különböztetünk meg. Vannak cselekvő, műveltető, szenvedő, 2. ható, visszaható és mediális igenemek. A cselekvő és a 3. mediális igékre az jellemző, hogy tárgyasak és tárgyatlanok. A szenvedő ige mindig tárgyatlan, a műveltető és 4. visszaható mindig tárgyas. A mediális igéket könnyű felismerni, mert 5. ikesek. 6. Ágensük (tudatos cselekvőjük) eszközhatározói formában jelenik meg. A mediális ige alanya az ige vonzata marad akkor is, ha a mediális igét 7. szenvedővé alakítjuk.

1. Az igenemeket a cselekvő – cselekvés – cselekvés tárgya viszony alapján különböztetjük meg. 2. A ható jelentés nem igenemjelentés. 3. A mediális igék tárgyatlanok. 4. A visszaható

igék tárgyatlanok. 5. A mediális igék iktelenek is lehetnek. 6. A mediális igéknek nincs ágensük. 7. Csak a cselekvő igéket alakíthatjuk szenvedőkké.

99. Kötelezők: tőmorféma + időjel + módjel + személyrag. Lehetségesek: egyéb tövek és képzők. (Az igető természetesen bizonyos igei csoportokban tartalmazhat kötelező képzőket, így a műveltető, szenvedő stb. igék esetében.)

100. *e), g)*

101. *a)* járok; *b)* járnék; *c)* járt; *d)* jár; *e)* jártam; *f)* járt volna; *g)* járna

102. a) alany: *Hull a hó*; tárgy: *Megkeresem a kulcsomat*; határozó: *Ráléptél a cipőfűzőmre!* b) *nézi a lányát – néz a lányára; kenyeret ad – a kenyérből ad; átugorja a ládát – átugrik a ládán;* c) Szükségszerűségét az állítmány írja elő. Lehet kötelező, fakultatív és tilos. Tárggyá vagy határozóvá alakítható, pl. *A jegyző által megíratik a levél – A jegyző levelet ír.*

103. *a)* A vonat fütyül; *b)* Már pirkad.

104. *a)* Alfréd hasonlít az öccsére; *b)* Holnap (kekszet) vacsorázom; *c)* Viola tegnap telefonált?

105. *a)* havazik; *b)* a madár csicsereg; *c)* a vonat Miskolcra érkezett; *d)* a csecsemőknek a háziorvos adja be az injekciót

106. *a), b), g), h)*

107. *a)* toljanak; *b)* jöjj; *c)* legyél; *d)* higgyünk; *e)* vésd; *f)* taníts; *g)* izzassz; *h)* húzz

108. a) *ad-* (tő) + *-juk* (személyrag); b) *ad-* (tő) + *-j-* (a felszólító mód jele) + *-uk* (személyrag)

109.

edzel	edzed	eddz/eddzél	eddzed/edzd
edz	edzi	eddzen	eddze
edzünk	eddzük	eddzünk	eddzük

110.

a) mentegetőzném — mentegetőznék
b) mentegetőznék — mentegetőzne
c) mentegetőzzék — mentegetőzzön

111.

		tanulnák	láttam	játsszuk	vennék
Mód	kijelentő		x	x	
	feltételes	x			x
	felszólító			x	
Idő	jelen	x		x	x
	múlt		x		
	jövő				

		tanulnák	láttam	játsszuk	vennék
Szám	egyes		x		x
	többes	x		x	x
Személy	1.		x	x	x
	2.				
	3.	x			x
Ragozás	általános		x		x
	határozott	x	x	x	x

112. *a)* kijelentő mód, jelen idő, többes szám 1. személy, általános ragozás; *b)* feltételes mód, jelen idő, többes szám 3. személy, határozott ragozás

113. *a)* módjel; *b)* időjel; *c)* időjel, személyrag; *d)* módjel, személyrag; *e)* módjel, időjel, személyrag

114. **A)** felszólító mód, egyes szám, 2. személy; **B)** *a)* higgyél; *b)* higgyed; *c)* higgy; *d)* hidd

115.

eszik	*esz	eszi	
ennék	enne	enné	
egyél	égy (egyél)	edd	egyed
egyék	egyen	egye	

116. *a)* kér; *b)* kért; *c)* kérek; *d)* kérne/kérj; *e)* kérném; *f)* kértem

117. a) *hi-Ø-ggy-ük:* időjel; b) *néz-Ø-ne-Ø:* időjel, személyrag; c) *vár-t-Ø- alak:* módjel; d) *kap-ott-Ø-Ø:* módjel, személyrag; e) *jár-kál-Ø-Ø-Ø:* időjel, módjel, személyrag

118. *a)* kijelentő mód, múlt idő, többes szám, 2. személy, határozott ragozás; *b)* felszólító mód, jelen idő, többes szám, 3. személy, általános ragozás

119. *a) nyit-* (tő) + Ø (időjel) + Ø (módjel) + *-játok* (személyrag); *b) kap-* (tő) + *-t* (időjel) + Ø (módjel) + *-ad* (személyrag); *c) meg-* (tő) + *fog-* (tő) + Ø (időjel) + *-ná* (módjel) + *-k* (személyrag); *d) takar-* (tő) + Ø (időjel) + Ø (módjel) + Ø (személyrag)

120.

játszik	–	játssza
játszanék	játszana	játszaná
játsszál	játssz	játszd/játsszad
játsszék	játsszon	játssza

121. *a)* mer|itek, mer|ít|ek; *b) meritek:* kijelentő mód, jelen idő, határozott ragozás, többes szám, 2. személy; *merítek:* kijelentő mód, jelen idő, általános ragozás, egyes szám, 1. személy

122.

	Kijelentő mód	Felszólító mód		
	várja	*várj*	*várja*	*várd*
ás	ássa	áss	ássa	ásd
kiált	kiáltja	kiálts	kiáltsa	kiáltsd
hagy	hagyja	hagyj	hagyja	hagyd
mászik	(meg)mássza	mássz (meg)	mássza (meg)	mászd
jön	–	jöjj	–	–
tesz	teszi	tegyél	tegye	tedd
hisz	hiszi	higgy	higgye	hidd
játszik	játssza	játssz	játssza	játszd
edz	edzi	eddz	eddze	edzd
lő	lövi	lőj	lője	lődd

123. a) *írtad;* b) *írjad* vagy *írnád;* c) *írunk*; d) *írna;* e) *írt*; f) *ír*

124. E/1. 1, 5 T/1. 2
E/2. 3, 6 T/2. 7
E/3. 1, 4 T/3. 1, 4

125. *a)* Mondattani szempont: a szó alany szerepű, és birtokos jelzői bővítménye van → főnévi tulajdonságok. *b)* Alaktani szempont: a szó tövéhez birtokos személyjel járul → főnévi tulajdonság. *c)* A szó felcserélhető pl. a *színe* főnévvel. A szófaj: főnév.

126. *a)* Mondattani szempont: a szó határozó szerepű → a főnévre is jellemző tulajdonság. *b)* Alaktani szempont: határozóragot visel → a főnévre jellemző tulajdonság. *c)* Hasonló jelentésű főnevekkel cserélhető: *kalapemeléssel, intéssel* stb. A szófaj: főnév.

127. $T+(T+T+.....K+K+K.....)+J_{szám}(+J_{birt.szjel}+J_{birtokjel})+R_{eset}$

128. Általános többesjel: kötelező, pl. *ág-Ø – ág-ak;* birtoktöbbesítő jel: a birtokviszony jelölésénél kötelező, pl. *tolltartó-Ø-m – tolltartó-i-m;* heterogén többesjel: lehetséges: *barátom-ék.*

129. *a)* névelővel: *neveljük a gyereket; b)* összefoglaló általános névmással: *mindkét gyereket neveljük; c)* birtokos jelzővel: *János gyerekét neveljük; d)* kijelölő jelzővel: *a kisebbik gyereket neveljük*

130. *a)* Az utca végén két ember jelent meg; *b)* Pista bácsi jó ember; *c)* Ezt az embert még sohasem láttam; *d)* És lehet tudni valamit a másik emberről?; *e)* A fényképen egy kövér ember sziluettje volt látható.

131.

A mondatrész megnevezése	Ø morfémás vagy viszonyrag nélküli főnév	Viszonyragos főnév
Állítmány	*A barátom zenész.*	–
Alany	*Ott sétál egy páva!*	–
Tárgy	*Add ide a vonalzód!*	*Kérem a vonalzódat!*
Pl. időhatározó	*Két hete nem ittam ásványvizet.*	*Beszéljünk a problémáinkról!*
Birtokos jelző	*Ez itt Kovács úr helye.*	*Kovács úrnak elfoglalták a helyét.*

132. Jutka lányom májustól pénztáros a Malévnél.

133. *a)* A jelzők, pl. *tágas lakás* – minőségjelző; *két toll* - mennyiségjelző; *a szekér rúdja* - birtokos jelző. *b)* A birtokos jelzői viszony pl. rokonságneveknél, pl. *István sógora*, testrészek vagy más szoros rész-egész viszony esetében, pl. *a tehén farka*. Mennyiségjelzői vonzat mértéknevek mellett, pl. *három kiló kenyér*. Határozói vonzat igéből képzett főnevek esetében, pl. *küzdelem az igazságért.*

134. Találkozó két hét múlva!

135. a) *bölcsesség;* b) *fúrás;* c) *edző;* d) *garbó;* e) *Szabó* (családnév)

136. *a)* kenyeret; *b)* füvek; *c)* –; *d)* dérnek; *e)* –; *f)* –; *g)* fülem; *h)* –; *i)* emberként; *j)* a nénié; *k)* a grófék

137. *a)* Dezső fényképész; *b)* A villamos sínen fut; *c)* Az unokaöcsém éppen képeket nézeget; *d)* Májusban már jó meleg lesz; *e)* Sokáig álldogáltam az előcsarnokban; *f)* A feladatot csak nagy figyelemmel tudtam megoldani; *g)* A táblát elég egy puha ronggyal megtörölgetni; *h)* A Vasas a Fradival játszik; *i)* Palikának olvassam fel a mesét?; *j)* A koncertre nyakkendőben illik jönni; *k)* Sajnos a csirke csaknem szénné égett.

138. A (1) tanyámhoz egy negyedszivarnyira van az erdőőri (2) szakiskola. Az (3) időnek (4) órával való (5) mérése utálatos városi (6) találmány, azt itt nem uzováljuk. Már csak azért se, mert amikor (7) Nanika a (8) famászás (9) elemeire tanítgatott, az (10) órámnak betört az (11) üvegje, a (12) mutatókat aztán magam szedtem le róla. Az (13) óra pedig azóta (14) bolondóra módjára jár (15) mutatók nélkül. Ketyeg-petyeg, zakatol dühösen, szimulálván az (16) életet, anélkül hogy csak egy (17) perccel is előre haladna. Bolond kis (18) óra, milyen bohókás (19) paródiája vagy a (20) gazdád (21) életének!

(1) helyhatározó; (2) alany; (3) birtokos jelző; (4) eszközhatározó; (5) alany; (6) állítmány; (7) alany; (8) birtokos jelző; (9) aszemantikus határozó; (10) birtokos jelző; (11) alany; (12) tárgy; (13) alany; (14) módhatározó a *módjára* névutóval együtt; (15) állapothatározó a *nélkül* névutóval együtt; (16) tárgy; (17) fok-mérték határozó; (18) nem mondatrész, tagolatlan mondat eleme; (19) állítmány a *vagy* segédigével együtt; (20) birtokos jelző; (21) birtokos jelző

139.

A főnév típusa			Példák
Konkrét főnevek	tulajdonnevek	személynevek	*Tóth, Panni, Dagi*
		állatnevek	*Bodri, Morzsa*
		helynevek	*Tiszántúl, Sopron*
		intézménynevek	*SOTE, Kőfaragók Társasága*
		címek	*Ének a búzamezőkről*
		márkanevek	*Koh-i-noor, Swarovski*
	köznevek	egyedi név	*térkép, alma*
		mennyiségnév	*mázsa, gerezd*
		gyűjtőnév	*csontozat, tölgyes*
		anyagnév	*papír, ólom*
Elvont főnevek			*féltés, ügy*

140. A) *a)* lassú, *b)* tavalyi; *c)* rengeteg; **B)** A minősítő melléknevek csak tulajdonságot fejeznek ki, jellemző rájuk a fokozhatóság és az állítmányi szerep. A viszonyítók más viszonyjelentést is hordoznak (pl. birtoklásjelentést, hely- vagy időviszonyt) ezért ritkán fokozhatók és ritkán állítmányi szerepűek.

141.

Minősítő melléknevek	Mennyiségjelentésűek	Viszonyjelölők
hatalmas, lilás, sötétkék, különös, nyúlánk, bő, borongós, ősz, magas, kora, néma, lila, nyúlánk, áhítatos, különös, fehér	pár, rengeteg	hajú, első, reggeli, lebernyeges, emberi, képű, hajnali

142. *a)* maroknyi; *b)* pirosas; *c)* középső; *d)* rokoni; *e)* feledékeny; *f)* füles; *g)* neveletlen

143. A megjelölt képzett melléknevek többletjelentést, más szófaji jelentést hordoznak: *a)* az asztalra való lámpa (helyhatározói jelentés is megfigyelhető); *b)* a férfi, akinek barna zakója van (birtoklásjelentés); *c)* a néphez tartozó, a népre jellemző szokások; *d)* Ady-szerű, Adyra jellemző (hasonlításjelentés); *e)* kék teteje van a palacknak.

144. *a)* bátortalanul válaszolt; *b)* –; *c)* fényesek a csillagok; *d)* –; *e)* –; *f)* síkossá váltak az utak; *g)* –; *h)* –; *i)* szerénynek hittem Julcsit; *j)* finomabban nyúlj hozzá; *k)* –; *l)* –

145. *a)* viszonyító melléknév; *b)* minősítő melléknév; *c)* minősítő melléknév; *d)* melléknévi határozatlan névmás; *e)* melléknévi igenév; *f)* minősítő melléknév; *g)* határozói igenév; *h)* minősítő melléknév; *i)* határozószó; *j)* melléknévi rámutató névmás; *k)* mennyiségjelentésű melléknév

146. *a)* mennyiségjelző; *b)* mennyiségjelző; *c)* kijelölő jelző

147.

kilencven	sok
kilencvened	sokad(rész)
kilencvenedik	sokadik

148. *a)* határozott tőszámnév; *b)* határozott sorszámnév; *c)* határozott törtszámnév; *d)* határozott tőszámnév; *e)* határozatlan tőszámnév; *f)* határozott sorszámnév; *g)* határozott törtszámnév; *h)* határozott tőszámnév; *i)* határozott tőszámnév; *j)* nem számnév, viszonyjelölő melléknév; *k)* határozott sorszámnév

149. *a)* határozatlan tőszámnév; *b)* határozott tőszámnév; *c)* mennyiségjelentésű melléknév (de nem számnév); *d)* határozatlan melléknévi (számnévi) névmás; *e)* határozott sorszámnév; *f)* viszonyító melléknév; *g)* főnév; *h)* határozott törtszámnév; *i)* általános megengedő melléknévi (számnévi) névmás; *j)* mennyiségjelentésű melléknév (nem számnév); *k)* főnév; *l)* mennyiségjelentésű melléknév (nem számnév); *m)* főnév; *n)* vonatkozó melléknévi (számnévi) névmás; *o)* határozatlan melléknévi (számnévi) névmás

150. *a)* –; *b)* –; *c)* –; *d)* Rendkívül érdekes volt a professzor előadása; *e)* Sajnos, most üresen áll a ház; *f)* –; *g)* A vonat sebesen haladt az egyenes pályán; *h)* –, *i)* –; *j)* Egy fületlen lábasban hozta a pörköltet; *k)* A tanítványa, a legkedvesebbik, most is jól válaszolt; *l)* –

151. rosszkedvűnek – állapothatározó; izzón – komplex mód- és fokhatározó; kemény – minőségjelző; húsz – mennyiségjelző; nagy – állítmány; új – minőségjelző; jó – minőségjelző; képtelenek – állítmány; értelmetlen – minőségjelző; gúnyos – minőségjelző; lelkesen – mód-/állapothatározó

152. *a)* Te valóban alkalmas vagy erre a nehéz feladatra? *b)* Ne legyetek ilyen irigyek a szomszédaitokra! *c)* Ez a szoba túlságosan sötét a fényképezéshez.

153. (1) rendszerint kötelezően megjelenik mellette a hasonlító határozó: *álmosabb nálam;* (2) a fokhatározó vonzat, míg alapfokban szabad bővítmény: vö. *sokkal álmosabb; nagyon álmos.* Felsőfokban a partitivusi határozó a melléknév új vonzata: *János a legálmosabb közöttünk.*

154. a) *gyenge a felásáshoz:* célhatározós; b) *biztos benne:* aszemantikus határozós; c) *halkabban, mint egy tolvaj:* hasonlító határozós; d) *csodálatos hatású:* minőségjelzős; e) *egyetlen morzsányi:* mennyiségjelzős; f) *szobrairól híres:* ok-/tekintethatározós; g) *Szeged városi:* kijelölő jelzős; h) *sikertől boldog:* okhatározós; i) *eggyel többen:* mértékhatározós

155. *a)* fok-mérték határozószó; *b)* helyhatározószó; *c)* idő-határozószó; *d)* állapot-határozószó; *e)* módhatározószó

156. *a)* suttyomban; *b)* rögvest; *c)* hátul; *d)* négykézláb

157. a) *távolra* – határozórag; b) *távolabb* – fokjel; de képzőket is említhetünk: *távolít, távolodik*

158. közelebb, leghátul

159. a) *visszafelé* - módhatározó; b) *mindig* - időhatározó, *egyedül* – állapothatározó; c) *újra* – időhatározó; d) *hazafelé* – helyhatározó; e) *szándékosan* – módhatározó; f) *idáig* – időhatározó; g) *most* – időhatározó, *rendkívül* – fok-mértékhatározó

160. *a)* távol a folyótól; *b)* nagyon távol

161. *a)* határozószó; *b)* tőszámnév; *c)* határozószó; *d)* melléknév; *e)* határozószó; *f)* melléknév; *g)* személyes névmás; *h)* melléknév; *i)* főnév; *j)* melléknév; *k)* személyes névmás; *l)* határozószó; *m)* módosítószó; *n)* határozószó; *o)* névutó; *p)* partikula; *r)* határozószó; *s)* igekötő

162.

	1. főnévi	2. melléknévi	3. határozószói
1. személyes	én	–	–
2. visszaható	magad	–	–
3. kölcsönös	egymás	–	–
4. mutató	ez	olyan	úgy
5. kérdő	ki	mekkora	honnan
6. vonatkozó	ami	amennyi	amikor
7. határozatlan	valaki	némely	valahogyan
8. általános	semmi	mindenféle	akárhová

163. *a)* mutató névmás: *olyan;* azonosító mutató névmás: *ugyanolyan;* nyomósító mutató névmás: *amolyan; b)* összefoglaló általános névmás: *mindenki;* tagadó általános névmás: *senki;* megengedő általános névmás: *bárki, akárki*

164. *a)* határozószói megengedő általános névmás; *b)* személyes névmás; *c)* melléknévi (számnévi) tagadó általános névmás; *d)* melléknévi kérdő névmás; *e)* határozószói határozatlan névmás; *f)* határozószói vonatkozó névmás; *g)* visszaható névmás; *h)* személyes névmás

165. *a)* személyes névmás; *b)* személyes névmás; *c)* főnévi azonosító mutató névmás; *d)* melléknévi mutató névmás; *e)* határozószói összefoglaló általános névmás; *f)* melléknévi megengedő általános névmás; *g)* főnévi kérdő névmás

166. *a)* akármilyen; *b)* emez; *c)* amilyen; *d)* ahány; *e)* ugyanilyen; *f)* ahányadik; *g)* bármi; *h)* valamilyen

167. *a)* személyes; *b)* vonatkozó; *c)* kérdő; *d)* visszaható, személyes; *e)* határozatlan, általános (vonatkozó); *f)* kölcsönös, (részben) általános; *g)* mutató; *h)* visszaható; *i)* mutató; *j)* általános; *k)* személyes; *l)* kölcsönös; *m)* visszaható; *n)* kérdő; *o)* személyes, visszaható, kölcsönös; *p)* kölcsönös; *r)* mutató

168. A) a) *Dávid krumplifőzeléket csinált*; b) *Dávid csónakázott.* **B)** Utóbbi esetben a *mit csinál* kérdés egy cselekvésre vonatkozik, azaz egy igetartalomra. Ezért akár „igemásnak" is nevezhetjük.

169. *a)* megengedő általános névmás, pl. *bármiféle; b)* visszaható névmás, pl. *magamagát*

170. a) *Másokat is úgy szeret, mint saját magát* – tárgy; b) *Ő csak a maga tollával hajlandó írni* – birtokos jelző; c) *Kizárólag magára haragudhat* – aszemantikus határozó

171. *a)* enyéim; *b)* ugyanilyen; *c)* akárhányadik; *d)* akárki; *e)* valamilyen

172.

oda	akkor	így
honnan	meddig	miképpen
ahol	amióta	ahogyan
valahol	valamikor	valahogyan
bármerre	semeddig	akárhogy

173. A) Az élő beszédben egyértelműbb a szituációfüggő referenciális jelentés, a névmásítás gyorsítja a kommunikációt.

B)

A névmás	A névmás fajtája	Mondatrészszerepe
az	főnévi mutató	alany
mi	főnévi kérdő	alany
honnan	határozószói kérdő	eredethatározó
az	melléknévi mutató	kijelölő jelző
amiről	főnévi vonatkozó	aszemantikus határozó
mit	főnévi kérdő	tárgy
ezen	főnévi mutató	aszemantikus határozó
sosem	határozószói tagadó általános	időhatározó
arra	főnévi mutató	aszemantikus határozó
ami	főnévi vonatkozó	alany
arra	főnévi vonatkozó	célhatározó
valamiképpen	határozószói határozatlan	módhatározó
másikkal	főnévi határozatlan	társhatározó
másiknak	főnévi határozatlan	birtokos jelző
minél	főnévi kérdő	fok-mérték határozó
ilyeneket	melléknévi mutató	tárgy
ahogy	határozószói vonatkozó	módhatározó
olyan	melléknévi mutató	minőségjelző
olyan	határozószói mutató	fok-mérték határozó
ahol	határozószói vonatkozó	helyhatározó
én	személyes	alany
magam	nyomatékos személyes	értelmező
erre	főnévi mutató	kijelölő jelző

C) *a)* határozatlan névmási alakú; *b)* partikula; *c)* nem mondatrész, nem lehet rákérdezni, nem bővíthető, nem toldalékolható

174. *a)* mondattanilag: bővítménye helyhatározó; alakilag: igetöve van, személyragja a cselekvéshordozót jelöli; *b)* mondattanilag: a mondat alanya; alakilag: személyparadigmája a birtokos személyjelezéshez is hasonló

175. *a)* –; *b)* Lehetetlen a főnökhöz bejutni!; *c)* Most nem tudok a filmre figyelni; *d)* –; *e)* Jöttél tanulni?; *f)* –; *g)* –; *h)* Láttam őt megdicsőülni.

176. *a)* okhatározó; *b)* célhatározó; *c)* alany; *d)* tárgy; *e)* célhatározó; *f)* célhatározó; *g)* tárgy; *h)* célhatározó; *i)* birtokos jelző/részeshatározó; *j)* alany; *k)* aszemantikus határozó; *l)* alany; *m)* részeshatározó; *n)* alany; *o)* nem mondatrész, az analitikus szerkezetű igealak része; *p)* alany; *r)* aszemantikus határozó; *s)* alany

177. *a)* igető + a főnévi igenév képzője; *b)* más tövek és képzők, pl. *megírni, írogatni;* valamint a főnévi igenév személyragja.

178. *a)* Utána sem képzők, sem jelek nem állhatnak, csupán a személyrag; *b)* alanyi szerepben, pl. *Nyáron a Balatonon kellene nyaralnunk.*

179. a) *Az iskola igazgatójának tavaly senkitől sem lett volna szabad meghívót kapnia a helyi gimnázium szalagavató báljára;* b) *senkitől* – eredethatározó; *meghívót* – tárgy; *báljára* – helyhatározó; c) az *igazgatója* eredeti alany a *lett volna szabad* állítmány részeshatározójává alakult át; d) *Mi dolgozunk – Nekünk dolgoznunk kell; A veréb a homokban fürdik – A verébnek jólesik a homokban fürdeni.*

180. A) a) *az ecseteit pohárban tartó fiú;* b) *a pohárban tartott ecsetek;* c) *a pohárban tartandó ecsetek.* **B)** Az *a)* példa *-ó/-ő* képzős melléknévi igeneve aktív jelentésű, így a mondat cselekvőjéhez kapcsolódik *(a fiú).* A *-t/-tt* és az *-andó/-endő* képzős melléknévi igenevek passzív jelentésűek, ezért a cselekvés tárgyához *(az ecsetek)* kapcsolódnak.

181. A) Tegnap kitűnő darabot láttunk a színházban; Borzasztó híreket hallottam róla; **B)** Mi lesz ma a teendőm?; Sok változást hoz még a jövendő; **C)** Ő volt a lányod csábítója? – Ennél csábítóbb mosolyt még nem láttam!; Megszólalt a riasztó – Ez még riasztóbb hír volt, mint az előbbi.

182. a) *A lereszelt sajtot a háziasszony tányérba rakja; b)* előidejűség; c) *A lereszelendő sajtot a háziasszony tányérba rakja; d)* utóidejűség; e) *A sajtot reszelő háziasszony rádiót hallgat; f)* egyidejűség

183. a) *a barátom által készített film; b)* eszközhatározó; c) *a barátom készítette film;* d) alany

184. A szomszéd építette ház háromszintes.
az építettem ház
az építetted ház
a szomszéd építette ház

185. A *törekvő* szó nem melléknévi igenév, hanem minősítő melléknév.

186. *a)* szabó, jegyző; *b)* adó, dugó; *c)* ásó, fogó; *d)* öltöző, tárgyaló; *e)* találkozó, döntő

187. Az igei igenév (1) kettős szófajiságú. (2) Minden igéből létrehozhatjuk, úgy, mint pl. a főnévi igenevet. Morfológiai felépítése a következő: igető + (3) múlt idő jele + (4) személyjelezés. A mondatban legtöbbször jelzői szerepet tölt be, de néha (5) állítmány is lehet, mint a melléknév. A többi igenévhez hasonlóan igeként bővül, így lehet (6) tárgya és határozója. Cselekvéshordozója (7) eszközhatározóként jelenik meg.

(1) átmeneti szófajiságú; (2) csak tárgyas igéből hozható létre; (3) az igetövet a melléknévi igenév képzője követi; (4) személyragozása van; (5) soha nem állítmány, csak jelző lehet; (6) tárgyat és határozót nem vesz fel; (7) cselekvője alany szerepű

188. A) *a)* okhatározói; b) *Megörökölvén nagybátyja vagyonát, gazdag ember lett belőle; c)* komplex idő-ok határozó; **B)** *a)* időhatározói; b) *Felnézve az ablakba, egy sárga macskát pillantott meg; c)* időhatározó; **C)** *a)* állapothatározói; b) *A döbbenettől megbénulva figyelte az eseményeket; c)* állapothatározó

189. *a)* módhatározó; *b)* állapothatározó; *c)* komplex ok-/időhatározó; *d)* időhatározó; *e)* célhatározó

190. *a)* Reflektorfényben állva szavalta a verseit; *b)* A fiú, szájába tömve a kiflit, alig érthetően mondta...; *c)* Ő teremtett békét köztünk, jóságával akasztva meg a rossznak láncát; *d)* Így tanított hát, mesélve mindenkinek jó és rossz tapasztalatairól; *e)* A szobában föl-alá járkálva magolta a tételeket.

191. *a)* a mondat alanya: *Márton,* a határozói igenév alanya: *az ünnepek; b)* a mondat alanya: *kétségek,* a határozói igenév alanya: *én; c)* a mondat alanya: *a fiú;* a határozói igenév alanya: *a fiú*

192. *a)* a *lévén* szófaja határozói igenév; *b)* a *lévén* szófaja segédigenév

193. *a)* Kisgyerekekkel játszva lett belőlem igazi óvónő; *b)* Ó, én játszva megcsinálom ezt egyetlen éjjel!

194. A) állapothatározó;
B) *eltöri a lábát, mosolyog az eseten, kifordul a konyhából, a virág él, kiszóródik a liszt, bekötik a csuklóját, felborul a kancsó, kiárad a folyó, emlékszem rád, megérti a szavakat, betöri az ablakot el van törve a lába, ki van szóródva a liszt, be van kötve a csuklója, fel van borulva a kancsó, ki van áradva a folyó, be van törve az ablak;*
C) Tárgyas cselekvő, illetve ebből alkotott szenvedő igékből, valamint mediálisokból. Mindegyik ige állapotváltozást vagy azt előidéző cselekvést, tehát állapotváltoztatást jelent.

195. a) *Rendbe tette a könyvespolcát, ezért az egész szobát otthonosnak találta.* – Cselekvő igévé alakítható; a határozói igenév cselekvő értelmű. *Könyvtárunk könyvespolcai minden reggel rendbe tétetnek, így várják az olvasókat.* – A határozói igenév szenvedő igévé alakítható; szenvedő értelmű. *b)* Az első mondat határozói igeneve komplex idő-/okhatározó, a másodiké állapothatározó.

196. *a), c), f), g), i), k)*

197. *a)* Többé nem szabad ezt művelned; *b)* Nehéz az életük a földet művelő embereknek; *c)* Megmutatom a művelendő területet; *d)* Elszórakozta az egész napot, butaságokat művelve; *e)* A kertek régóta nincsenek megművelve.